

Nemunas

Nr.37
(310-751)

2010 m.
lapkričio 4-10 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Antigonės dv asia

3 p.

2009 m. Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas režisierius Jonas Rimgaudas Jurašas.
www.kamane.lt nuotrauka (fotografė Milda KIAUŠAITĖ)

Tiltai

3-8 p.

Romualdas RAKAUSKAS

Fotovi(t)ražai 32

Eugenija ŽAKIENĖ

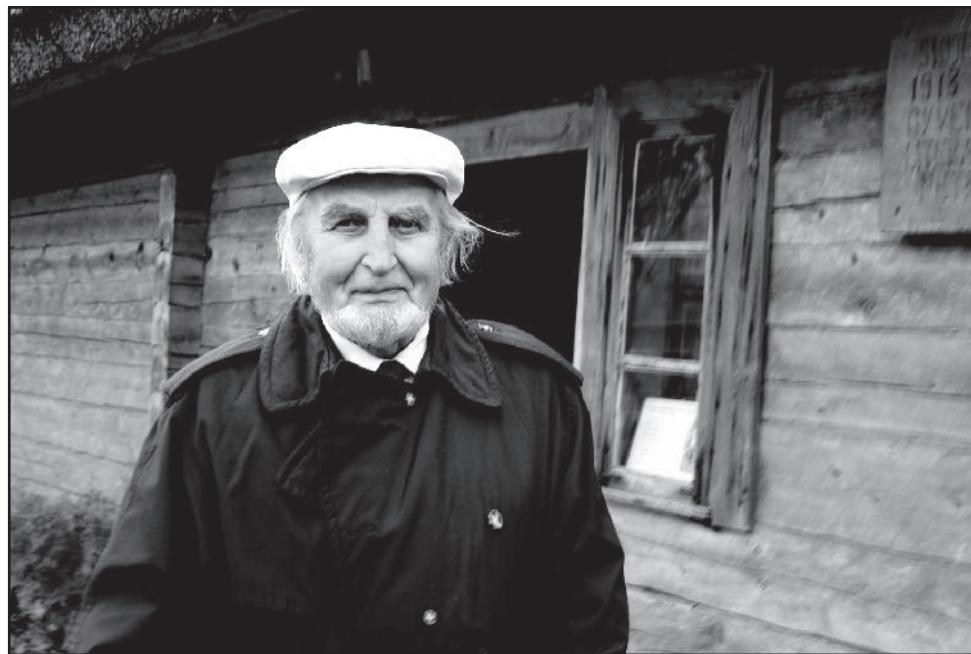
Kauno muzikinės
naujienos

Nes viskas iš čia kyla...

Alfredas GUŠČIUS

Gyvename finansiniu sunkmečiu, dejuojame, skundžiamės nepritekliais, tačiau džiugu, kad „liesujų karvių metas“ praeina pro šalį, nenustekės kai kurių tradicių literatūrinių konkursų. Vienas jų susijęs su Petro Cvirkos vardu. 1976 m. klasiko krašties Vytautas Martinkus sumanė organizuoti Novelės skaitymo vakarus Klangių klėtelėje. Kaip sakoma, valgant augo apetitas, paprasti skaitymo vakarai virto konkursais, kuriuos finansiškai paremti įsipareigojo Jurbarko miesto valdžia. Pirmuoju P. Cvirkos novelės konkursuo laureatu tapo Vytautas Rimkevičius. Tai atsiskleido 1984 m. Senokai. Vėliau premijos laurėatais tapo Mykolas Sluckis, Juozas Aputis, Eugenijus Ignatavičius (jam buvo su teiktas diplomanto vardas), Henrikas Čigrijus, Šarūnas Šimulynas, Birutė Jonuškaitė, Alvydas Šlepikas, Vladas Kalvaitis. Atgimimas, Nepriklausomybės atgavimas su trikdė premijos tēstinumą, todėl šiemet spaolio 1 d. šalia Antano ir Jono Juškų viduriinės mokyklos esančioje laureatų giraitėje buvo pasodintas tik dešimtasis laureato ažuoliukas. Jis žaliuos prozininkui, publicistui Vytautui Girdzijauskui, įvertintam

Zenono BALTRUŠIO nuotrauka

uz apsakymų rinkinių „Žiemos metafizika“ (išeido „Naujoji Romuva“ 2010 m.). Premiją laureatui įteikė Jurbarko savivaldybės meras Ričardas Juška.

Jau pirmas, eksperimentinis prisilietais

prie P. Cvirkos kūrybos leidžia kalbėti apie šį rašytoją kaip apie liaudiško talento, plačios pasaulėžiūros, įvairios tematikos ir aukšto literatūrinių meistriškumo kūrėją. Taigi ir tie prozininkai, kuriems

jurbarkiškai nusprendžia skirti P. Cvirkos vardo premiją, turi jaustis didžiai pagerbtis ir įpareigoti šio klasiko estetiniui ir humanistiniui palikimo.

P. Cvirkos kūryba artima V. Girdzijauskui, jis iš jos mokosi ir gyvenimo meilės, ir literatūrinio meistriškumo. Sakyčiau, mokosi realizmo – būti ištikimam gyvenimo tiesai. V. Girdzijauskas nerašo tuščiai – nežaidžia žodžiais, nes „žodis jam skauda“, o tiksliau, jis jaučia, kaip skauda žodžiu, kai juo rašinėjami niekai. Knygoje „Žiemos metafizika“, už kurią rašytojas gavo premiją, rasite kūrinį „Dvi novelės apie vieną seną daiktą“, vertą dar vienos nominacijos už drąsiausią temą...

„Labai šia premija didžiuojuosi, – sakė laureatas, – ne tik dėl to, kad ją gaunu iš savo kraštiečių, ne todėl, kad ji vertinga, o kad yra P. Cvirkos – šis rašytojas man visa da buvo idealas. Labai sunku pasiekti cvirkišką stiliaus sintezę – minties gelmę, turinio dramatizmą, žodžio spalvingumą, pasakojimo lengvumą.

„Žiemos metafizika“ gimė per pusmetį, o kai kurios novelės buvo parašytos tarsi vienu atskirkė pirmu, išplaukė tiesiai iš širdies ir jausmų. Jaučiau, kad ši knyga man bus labai miela. Daug minčių Jon atgulė iš šių kraštų – nuo Eržvilko, Vadžirio, apie kuriuos nuolat galvoju, nes viskas iš čia kyla ir tarsi susivelia su gyvenimu. Jei negyventum žmogus, jei nieko neatsitiktų – ir parašyti nebūtų ko...“

Fabrikai vėl gamina... meną

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Lapkričio 7 d. Kauno „Pergalės angare“ (Kaunakiemio g. 5) vyks muzikinio teatralizuoto performanso – elektroninės operos fantazijos „XYZ“ – premjera.

Ten, kur anksčiau buvo siuvami batai, gaminamos magnetolos, laivai, audžiama tekstilė ar net kapojama mėsa, dabar ne taip jau retai įsikuria menai. Tiesa, tokios tradicijos reikalauja nemažo įdirbio, nes tai, kas kartojasi kartą, du ar dešimt, vis dar lieka apaugę nestandarto, naujumo, *undergroundo* dvasia. Todėl režisierė Dalia Ibelhauptaitė, pripratydama naujajį savo projektą „XYZ“, kviečia statistinę žiūrovų daugumą, ragina rinktis į netradicines pramonines erdvės, kuriuos negasdins savo uždarumu ir ribotumu. „Daugelis mano, kad netradicinėse erdvėse vyksta tik avangardiniai renginiai, skirti šiek tiek keistokiams žmonėms. Tačiau pas mus tvyros tokia demokratinė atmosfera, kad gerai jausis kiekvienas atėjusysis“, – įtikinėjo režisierė, visiškai nepripažintanti kultūros demonstravimo sportui skirtose erdvėse ir nerealizuojanti savo projektų tradicinėse scenose, todėl nuolat panirusi į neįprastas paieškas.

Bohemiečiai, kurie pradeda jau penktąjį muzikinį sezoną, Kaune svečiuosis pirmą kartą, nors, kaip teigia Kauno meras, mūsų mieste apleistų pramoninių erdvų tikrai netrūksta. Tik raktai nuo jų dažnai nežinia kuri padėti ir kieno saugomi. Tačiau ši kartą reikalai klostėsi sėkmingai. „Pergalės angaras“, sužavėjės projekto organizatorius savo išore, įsileido juos ir į vidų. „Kaune mes susitikome su labai geranoriškais žmonėmis. O tai tikra dovana. Angaras bus sutvarkytas, pritaikytas renginiui, apšildytas. Bus jauku visiems: ir studentui su suplyšusiais džinsais, ir ponai, vilkinčiai vakarinę suknelę“, – užtikrino D. Ibelhauptaitė.

Šiam nestandardiniams projektui buvo labai svarbu atrasti elektroninės operos skambesiui derančias erdvės. Muzikos skambėsys turi „atsimušti“ į reikiamas sienas. Tieša, neaišku, kiek to *industrinio* pojūčio liks

erdvę išvalius. Projektui įgyvendinti pasirinktas menų fabrikas „Loftas“ Vilniuje (buvusi „Elfos“ magnetolų gamykla) ir „Švyturio menų dokas“ Klaipėdoje (buvusi laivų gamykla) – atitinkančios projekto dvasią pramoninės erdvės, prie kurių akustikos operos solistai turi gerokai priprasti. (Tiesa, paskutinis koncertas prieš atvykstant į Kauną bus rengiamas Vilniaus „Laisvės“ kino teatre, kurį visai nesenai švarino savanoriai.) Tai patvirtino ir solistė Jovita Vaškevičiūtė, teigusi, kad tokie sunkumai darbui suteikia naujumo ir įdomumo. „Atrodo, dainuoju įprastai, nors ir šiek tiek taikydamasi prie kitokių sąlygų, tačiau tai, kas vyksta aplinkui, teikia nepaprastumo jausmą, kuria labai savitą atmosferą“, – teigė dainininė, besidžiaugianti, kad vėl gali dainuoti gimbajame mieste.

Tame įdomiai skambančiame angare lapkričio pradžioje, ir tik vienintelį kartą, vyks muzikinis teatralizuotas performansas, kuriame žymiausios klasikinės operų arijos „sureaguos“ su šiuolaikine elektroninė muzika. Eksperimentą pramoninėse erdvėse kurs unikali *bohemiečių* ir „Silence“ sajunga, o jų draugystė, kaip dabar jau įprasta, užsimenzgė virtualiojoje erdvėje. Renginio prodiuseris Arūnas Matačius pasiūlė savo *elektronines paslaugas* operos režisierei, ir ši, susipažinusi su „Silence“ kūryba, sumanė dar vieną naujovę. Elektroninės muzikos ir operos kompozicijos bei jų *remiksai* bus kuriami čia ir dabar, *bohemiečių* dainininkams dainuojant ir „Silence“ kompozitoriams-prodiuseriams grojant gyvai. Tas *gyvai* reikš nuo įtampos net įkaitusius kompiuterius – jokių styginių ar mušamųjų. „Stengiamės rasti aukso viduri, kad elektronika neužgožtu klasikos skambesio. Kartais sunku itin žinomus kūrinius sugroti naujai, nebanalai, todėl kai kada renkamės šalutines melodijos temas, kurios nėra tokios „nugrotos“. O struktūrą stengiamės išlaikyti nepakitusi ir neiškreipt, tik apvilkti ją elektronikos apdaru“, – pasakojo „Silence“ narys Mario Basanovas, anksčiau mokęsis klasikinės muzikos ir tebejaučiantis jos trauką.

Projekte dalyvauja: *bohemiečių* dainininkai – Audrius Rubežius, Dainius Stumbras, Rafailas Karpis, Jeronimas Milius, Asmik Grigorian, Joana Gedmintaitė, Laurynas Bendžiūnaitė, Laimonas Pautienius, J. Vaškevičiūtė, kurie kadaisė pradėjo kaip jaunieji, neradę vietos įprastose scenose, o dabar vos surankiojami spektakliams iš užsienio teatrų; bei „Silence“ elektroninės muzikos kūrėjai – Vidis, Leonas Somovas, Few Nolder ir M. Basanovas.

„Kiekvienas kūrinas vis kitaip, savitai interpretuojamas ir traktuojamas. Anksčiau projekte skambėjo 17 kūrinių, o dabar jų bus net 24. Tačiau ne viską ir aš pati žinau. Finalinė arija iš Giuseppe's Verdi „Aidos“ bus visiems staigmena“, – intrigavo D. Ibelhauptaitė.

Kurdami „XYZ“ performansą *bohemie-*

ciai bando atsisakyti visų pažįstamų teatrinių elementų ir interpretuoti klasiką XXI amžiuje. Padedant „Silence“, kurie taip pat bus įtraukti į bendrą veiksmą scenoje, muzika transformuojama, paliekamos tik pagrindinės arių temos, dėl to atsisakoma ir tradicinių operų kostiumų bei scenografijos. Eksperimentą papildys vaizdo projekcijos, specialūs scenografijos ir apšvietimo sprendimai. Pasirodymams bus naudojamos įvairių *bohemiečių* pastatymų transformuotos dekoracijos ir Juozo Statkevičiaus kostiumai, kurių keitimuisi iš senųjų pavidalų į naujuosius „celofaninius“ bus skirta visa milžiniška kaimyninė angaro salė. Galima įsivaizduoti, kad ten vaizdai ne ką nusileis matomieiams scenoje.

Nuolat naujų išraiškos formų ieškantys *bohemiečiai* susidraugavo su „Silence“, kad opera sudomintų daugiau jaunų žmonių ir kad patys neužmigtų saugioje ramybės zonoje. „Sumaišę du muzikos žanrus siekiame parodyti jaunajai auditorijai, kad opera gali būti „funky, sexy ir cool“, kad ji gali būti savo iškaitinė programo jaunimui“, – teigė režisierė, visiškai nepakenčianti nafalino kvapo. Aišku, keista, kad klasikos forma traktuojama kaip šiandien visiškai neįmanoma iškkesti, kad be jokio pasigailėjimo atmetama ir lenkiama šiuolaikinės adaptacijos link. Žinoma, būtų ramu, jei nauja forma išlaikytų tą patį turinį, o ne skaidytų į lengvai „suvirškinamus“, paprastesnių detalių rinkinius. Ir ši kartą žiūrovai matys ne operą, o jos detales.

„Eidamas į operą tikiesi turinio, nuoseklumo, minties, bet „XYZ“ tėra populiariausiai arių popuri elektronikos apvalkale. Režisūrine prasme toks keliais lengviausias – tau nereikia galvoti, kaip ir kuo sujungti tai, kas vyksta (nors greičiau jau nevyksta) scenoje, tiesiog paimi geriausius „šmotus“ nes žinai, kad liaudis vis tiek plos, kaip ploja „Triumfo arkoje“, – televizinės kultūros įtaką čia mato Paulius Rymeikis.

Tačiau organizatoriai žada neeilinių ivykių, kuris pagaliau pasieks Kauną, o tada galbūt pasiliks ilgesniam laikui. D. Ibelhauptaitė jau prasitaria apie netolimos ateities planus Muzikiniame teatre, todėl galime tikėtis ir daugiau *bohemiečių* vizitų. Tuščių fabrikų neturėtų pritrūkti.

Projekto archyvo nuotrauka

2009 m. Nacionalinė kultūros ir meno premija režisierui Jonui Rimšaudui Jurašui įteikta už modernios teatro kalbos kūrimą, legendos sugrąžinimą į šiandieninę Lietuvą. Režisierius ką tik pristatė spektaklio „Antigonė Sibire“ premjerą, todėl ir pokalbi apie teatrą pradėdame nuo jos ir dar nespėjusių išsisklaidyti įspūdžių.

– Visai neseniai pasirodė jūsų premjera, kurią jau turite palikti, nes išvykstate iš Lietuvos. Ar ilgai užtrunka spektaklio kūrimas? Šiais laikais terminai vis trumpėja.

– Man reikia labai daug laiko pasiruošti. Renku medžiagą, kontempliuoju. Nau, o šį kartą laiko turėjau palyginti mažai, tik porą mėnesių, nes teko dirbtai du darbus – ir su pješe, ir mąstyti apie režisūrinius sprendimus. Pjesę reikėjo modeliuoti, keisti dar ir repeticijų metu. Labai svarbus Aušros Sluckaitės indėlis, nes ji dalyvavo visose repeticijose, dirbo kitaip, nei įprasta scenaristams.

– Ar visada stadydamas modifikuojate, keičiate pjeses, derinate prie savo sumanymu?

– Buvo tokią atvejų. Prisimenu, kaip spektaklį pagal Fiodoro Dostoevskio kūrinį Amerikoje staciau remdamasis vien romanu. Net pješės neturėjome. Tada teko daug bendradarbiauti su aktoriais, nors laiko taip pat turėjome mažai. Ten daugiau kaip keturių penkių savaičių spektakliui pastatyti niekas neskiaria. Tačiau ir darbo intensyvumas visai kitoks. Jei aktoriai pasirašo sutartis, niekur kitur uždarbiauti nelaksto. Priklauso režisieriu nurotyto iki vėlyvos nakties. Tiesa, šia prasme man pasisekė ir Kauno dramos teatre, nes repetavome atstogų metu, todėl niekas neturėjo pašalinėti darbų. Gal todėl spektaklio struktūra jau buvo susiformavusi likus keliom savaitėms iki premjeros. Tiesa, keisti dar ir dabar yra ką. Tačiau negaliu būti prie pastatymo taip ilgai, kaip anksčiau. Tada žiūrėdavau absolūciai visus savo spektaklius ir po kiekvieno turėdavau aktoriams svarbių pastabų.

– Ar spektaklis labai kisdavo?

– Labai nesikeisdavo, tačiau būdavo prižiūrimas, globojamas, kad išliktų tose ribose, kurios jam numatytos. Tuomet aš, galima sakytis, gyvenau teatre. Rytė dalyvauodavau repeticijose, vakare žiūrėdavau spektaklius.

Brodvėjuje nutikdavo taip, kad spektaklis būdavo rodomas aštuonių kartus per savaitę. Tuomet aktoriai norėdavo mane išsiusti į kokius nors Havajus ilstėtis, nes jau būdavo pavargę klausytis nesibaigiančių pastabų. Aktoriai ten nėra prie to pripratę. Amerikoje spektaklis pastatomas, ir režisierius uždaro duris. Tokliai dirbtai paliekamas režisierius padėjėjas, kuris teatro sistemoje – labai svarbi figūra. Režisierui jis – didelė parama ir paspirtis, jei tik yra ganėtinai kompetentingas. Pas mus, deja, tokios tradicijos nėra. Padėjėjas – tikra spektaklio širdis. Amerikoje, Kanadoje jis repeticijos metu fiksuoja kiekvieną mano pastabą, įveda ją į kompiuterį ir išsiunčia kiekvienam dirbančiam prie spektaklio. Taip visi žino net kitos savaitės planus. Padėjėjo rankose ir planavimas, ir vykdymas, bendravimo tarp režisieriaus, aktorių bei gamybinių cechų derinimas.

Narcizo FREIMANO nuotrauka

Antigonės dvasia

Tiesa, šį kartą ir Kaune turėjau tikrai gera padėjėjā, kuri puikiai mobilizavo darbą. Režisierius tada gali tik brandinti ir barstyti idėjas. Deja, pas mus tokį specialistų niekas neruošia, dirba kitas pareigas teatre turintys žmonės. Kitur to mokoma kaip labai rimtos specialybės universitete. Lygiai taip pat rengiamasi ir kiti darbuotojai. Pavyzdžiu, šviesų dailininkas yra menininkas, visiškai tolygus scenografui. Todėl šiuo metu statoma nemažai spektaklių (ypač operos ir baletų), kuriuose visiškai nėra dekoracijų – tik šviesos. O pas mus tokios reformos labai vangios. Anksčiau norėjau atvežti čia specialistų, kurie vestų seminarus, mokymus, tačiau tai liko neįgyvendinta kultūrinė teatro identitetą.

Kitose šalyse nacionalinio teatro statusas visada garantuoja kokybę. Londono aš galiau bet kada užėti į tokį teatrą žinodamas, kad pamatyti puikų spektaklį. Lygiai ta pati padėtis ir kitose šalyse, išlaikiusios kultūrinį teatro identitetą.

– Vadinasi, jūs taip pat pasiskatėte už samdomų aktorių buvimą teatre? O kaip teatro trupės, aktorių šeimos modelis?

– Tai labai sudėtingas klausimas. Išvairios šalys jis sprendžia labai skirtingai. Pavyzdžiu, Amerikoje nėra nei nacionalinio, nei apskritai repertuarinio teatro. Tačiau visuose dižiuosiuose miestuose yra teatre dirbanti trupė, kuri kartkartėmis vis atnaujina sutartis pagal darbus ir spektaklius. Aš galu samdyti aktorių tam tikriems vaidmenims, kuriuos jam numatau, pavyzdžiu, dvejų metų sezonomams. Tai, žinoma, trukdo ilgiu rodyti pasiekusį spektaklį, nepaisant jo populiarumo, nes aktoriai sudaro sutartis kitose vietose, o šias salės užima jau kiti numatyti pastatymai. Geri režisieriai buria aplink geriausius aktorius. Taip ir susidaro trupės branduolys.

Bet laikytis aktorių teatre nuo lopšio iki mirties, mano nuomone, labai ydinga. Jau bandžiau su tuo kovoti Kaune prieš dvidešimt metų. Paskelbiau reformą, nes norėjau, kad teatre dirbtu patys geriausi aktoriai, o kitims siūliau susirasti kitokios veiklos, persikvalifikuoti. Juk tie aktoriai gali dirbtai techninius darbus ir taip save realizuoti. Tada net ir scenos darbininkai jaustų trauką teatrui. Pavyzdžiu, Amerikoje aplink didesnį teatrą buriasi bent du šimtai savanorių. Patekti į šį sąrašą – garbės reikalas. Juk labai dideli Amerikos ekonomikos vidaus produkto procentą sudaro savanoriška veikla, šiam kraštė ji itin populiaru. Taip

gyvuoja daugybė muziejų. Tai jau auklėjimo reikalai. Nuo mokyklos vaikai pratinami dirbtai, todėl negarbiningų darbų ten néra. O Lietuvoje lyg ir gediujamas paprasto darbo. Lygiai taip pat ir dėl teatro struktūros reorganizavimo. Jei aktorių turi mažai veiklos scenoje, gali imtis kitų darbų.

Amerikoje turėjau didžiulį aktorių pasirinkimą, nes ten yra daugybė bedarbių, laukiančių vaidmenų. Tie žmonės eina mokyti, tobulinantis į teatro studijas, o vakarais dirba. Dažniausiai – padavėjais, todėl Niujorke veikė su kiekvienu jų gali diskutuoti apie teatrą. Taip jie užsi dirba pinigų, kad galėtų save realizuoti. Tačiau net ir profesinės veiklos srityje niekas nieko atsisėdės nelaukia. Aktoriai buria savo grupes, kurios kuria spektaklius, net repertuarus, parodo save, o pastebėtieji patenkia į tikrąjį teatro rinką.

– Vadinasi, mes per daug tikimes iš valstybės?

– Tikriausiai ne, tačiau veikti priavo visi. Juk teatras – labai brangus malonumas, rūpintis tik mažam procenčiui gyventojų. Likusieji gali pasakyti, kad nenori mokėti už tai, kas jiems neaktualu. Pas mus dar visi laukia, kol bus nurodyta, kaip ir ką daryti, kaip gyventi. Tai matyt ne vien kultūroje, bet ir kasdieniame gyvenime. Mes vis dar tikimės, kad mūsų kiemo švara pasirūpins savivaldybę.

– Panėjosi priežastys jums ir neleido daryti reformą Kauno dramos teatre?

– Teko iš jo išeiti, nes nenorėjau dirbtai sovietinės sistemos sukurtomis sąlygomis. Pirmaisiais neprisklausomybės metais turinėmis kultūros ministras man suteikė išsimtinę teisę sukurti kitokio tipo teatrą. Norėjau pabandyti daryti reformą bent viename teatre. Tačiau pasipiktino visi, ne tik Kauno teatralai. Tuomet sakiau, kad ateis laikas, kai ši pro-

blema iškils visuose Lietuvos teatruse, o šiandien taip ir atsitiko. Ką daryti su aktoriais, kurie vieną kartą per metus išeina į sceną? Kokios dar profesijos atstovas gauna atlyginimą visiškai nedirbdamas?

Kaune turėjau subūrė profesionalių aktorių grupę, su kuria norėjau dirbtai. Žinoma, kad kiti, neatrinktieji, mane padavė į teismą. Suveikė savisaugos instinktas.

– Atrodo, ta pati situacija kartojosi ir kitiems vadovams siekiant reformų?

– Taip, tai mėgino daryti ir Jonas Vaitkus Akademiniame teatre, ir Gintaras Varnas Kaune. Nenorima suprasti, kad mes jau gyvename vien pagal kitus principus.

– Prisiminkime kitus sunkumus. Esate daug nukentėjės nuo politinės cenzūros teatre. Kodėl nepasiteisino Ezopo kalba?

– Kad ji buvo gana iškaitoma. Nė vienas mano spektaklis neliko nesugadintas. „Barbora Radvilaitė“, „Grasos namai“, „Mamutų medžioklė“ – visi šiek tiek pakeisti. Todėl ir teko protestuoti, o vėliau išvažiuoti. Negalėjau su tuo susitaikyti. Buva vienintelis Sovietų Sajungoje vyriausiasis teatro režisierius – ne komunistų partijos narys. Kai mane kviesdavo pasiaiškinti dėl kokio nors „Šventežerio“, kurio neleido statyti net šešerių metus, sakydavau, kad atsiskaitinėti turi partijos nariai. Taip konfliktas augo, kol tapo nepakenčiamas.

– Ar jūsų netrikdo menininko maištininko etiketė, kuri kartais gožia net kūrybinius ieškojimus?

– Ne, jaučiu, kad pastebima netik tai. Ir anksčiau mano kūrybiniai ieškojimai, kaip ir kitų ryškių režisieriai, buvo tapę teatro etalonais. Bet jaunajai kartai gal aš ir primenu politinį maištininką. Tada turėjau drąsos ištarti ne, nors už tai teko brančiai sumokėti – paliki teatrą, savo kraštą. Nesigailiu. Svetur praleidau turinėjus metus, nemažai išmokau, tačiau žinau, kad Lietuvoje būčiau padarės daugiau ir geriau. Visada maniau, kad teatre turi kalbėti apie skaudžiausias tautos problemas. Pavyzdžiu, „Šventežeris“, meniniu požiūriu gal ir neypatingas spektaklis, kalbėjo apie aplinkosaugos problemas, kurios tuo metu visiškai nebuvo liečiamos.

– Socialinės ir politinės temos tik darab veržiasi į menu, tačiau jos reikalauja itin subtilaus formos pajutimo.

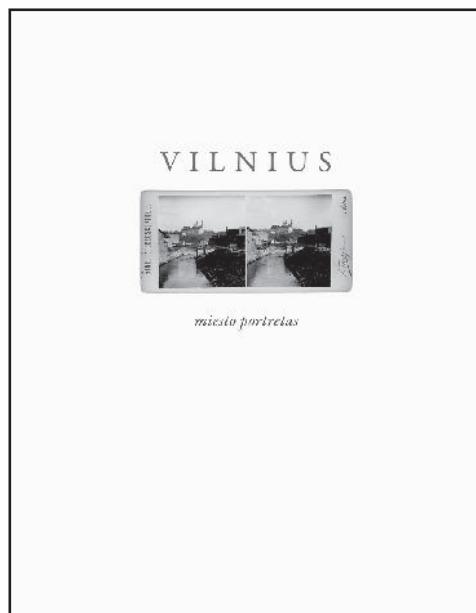
– Visos temos labai glaudžiai siejasi. Aplinka irgi yra žmogaus dvasios reikalas. Lygiai taip pat spektaklyje „Antigonė Sibire“ mėgina jungti antiką su šiandienos realijomis. Menas turi prisiliesti apie skaudžius visuomenės problemų. Kodėl žydams nėkada nepabesta kalbėti apie holokaustą, vokiečiams – apie jų kaltę? O Lietuvoje niekas nedrįsta prabili apie Stalino musikaltimus. Juk negalima tylėti. Mus vis dar prispaudusi baimė, inercija ir neveiklumas. Kažkodėl manoma, kad menas turi būti pakylėtas į dramblio kaulo bokšto aukštumą ir kalbėti tik poetinėmis, dvasinėmis temomis. O man labai svarbūs moralės aspektai.

Nukelta į 6 p.

Romualdas RAKAUSKAS

Šimtmečių susitikimai

Nenustebisi, jeigu fotografijų ir tekstu rinktinė „Vilnius / miesto portretas /“ (R. Paknio leidykla. Vilnius, 2010) bus išrinkta gra-

žiausia metų knyga. Nustebisi, jeigu taip neatsitiks. Solidžios apimties (360 psl.), karališkai erdvaus dizaino (dailininkas Izaokas Zibucus), puikios kokybės (pasirodo, kai spaustuvė nenurodoma, reiškia - Hong Kongas arba Kinija), su neabejotinos istorinės bei meninės vertės fotografijomis (26 autorai) ir tekstais (84 autorai). Toks reprezentatyvus albumas Raimundo Paknio leidyklai ne nauja, greičiau ilgametė aukščiausios meninės kokybės tradicijas tęsianti kasdienybė.

Panašte „nuotraukų ir tekstu rinktinė“ savavaliskai redaguoju. Nuotraukomis vadinciu daugiau eskižišumo ar reportažinio atsitiktinumo turinčius vaizdus, o čia beveik visur paveiksliskai iškilu ir monumentalū. Tebūnie fotografijos. Taip bus pagarbiau ir teisingiau.

Tituliname puslapyje matome bene seniausią Vilniaus fotografiją - 1863 m. žiemą Katedros aikštę, užstatytą tamsuojančiomis vežikų rogėmis. Šis nežinomo autoriaus įamžintas (kokis tikslus žodis!), 150 metų nutolęs miesto šurmulyys nenupasakojamas. Tuometinio gyvenimo neskubą ir šventadieninius vilniečių nusiteikimus galima pajausti tik pamačius senovinę gravūrą primenančią reginį. Arba perskaiciūs Fiodoro Dostojevskio žmonos Anos ūkiškus to paties laikotarpio įspūdžius, kai jiedu, keliaudami į Europą, kelioms dienoms buvo apsistoję Vilniuje: (...) Papietavome ir išėjome apžiūrėti miesto. Jis gana didelis, gatvės siauros, šaligatviai mediniai, stogai dengti čerpėmis. Siandien Didysis šeštadienis, todėl mieste gyva. Ypač daug žydų su savo žydėmis, pašipuošiomi geltonomis, raudonomis skraistėmis ir kykais. Vežikai čia labai pigūs. Apžiūrinėdami miestą labai pavargome, nusisamdėme vežiką ir jis už dešimt kapeikų pavėžino mus po visą Vilnių.“

Būsiu savo cecho išdavikas ir prisipažinsiu, kad žodžiais nutapytas paveikslas įtaigėnis, išjudina platesnes vaizduotės erdves, matai ne sustingusio vaizdo plokštumą, o spalvingai užpildytą gyvenimo gabaliuką. Dauguma liutanistės Audros Kairienės sumanai atrinktu tekstu pažymėti poetine magija. Vien garsių pavardžių darni rikiuotė tai patvirtina: Johannesas Bobrowskis, Josifas Brodskis, Gunteris Grassas, Adomas Mickevičius, Czesławas Miloszas, Ričardas Gavelis, Jurgis Kunčinas, Maironis, Žemaitė, Balys Sruoga, Judita Vaičiūnaitė, Janina Degutytė, Tomas Venclova, Jonas Strielkūnas, Sigitas Parulskis, Alfonsas Nyka-Niliūnas, Marcelijus Martinaitis, Aidas Marčėnas, Justinas Marcinkevičius... Nežinia, kokių kūrybinių galių raštvedži turėjo Lietuvos didysis kunigaikštis Gediminas, bet jo 1323 m. laiškas krikščioniškajam pasauliui apie Vilniuje statomą bažnyčias suguldytas bent jau sklandžiai. Idomu, kad tame laiške jis prisistato mažai girdėtais titulais: „Dievo malone lieťuvių ir rusų karalius, Žiemgalos valdovas ir kunigaikštis.“ O vokiečių geografas Georgas Braunas 1581 m. paliudiija ir įteisina šiančiinių revoliucionierių pašaipomis ap-

Janas BULHAKAS. „Vilniaus vaizdas“. 1912 m.

Fotovi(t)ražai 32

drabstytaus Valdovų rūmus: „Vilniuje yra dveji karaliaus rūmai, iš kurių vieni didžuliai, su daugeliu keliais aukštais išdėstyty kambarių. Kiti rūmai su bokštais matomi ant kalno (...).“

R. Paknys puikia fotografija patvirtina

aprašytąjį vaizdą - net jo atspindyme tvinka dabartinių rūmų fasado švarus baltumas, tarasi užbraukiantis visą beprasmiškų diskusijų erzelį.

Įvairių šimtmečių užsienio kelautojai ža-

Nežinomas fotografas. „Katedros aikštė“. 1863 m.

visi Lietuvos sostine, o kai kurie politikai net pabando užšokti ant poezijos aukuro: „Vilnius išpuoselejo viską, kas mano sieloje gražu. Čia išstarti pirmieji meilės žodžiai, čia - pirmieji išminties žodžiai... Mielas miestas. Išsirikiavusį namų gretos, į žalumą susiupusios kalvelės glamoneja namus. Namai ilgesingai žvelgia į kalveles... Mielas miestas, vienas gražiausiu miestų pasaulyje.“

Vargu ar kas lengvai atspėtų šių poetizmų autorių. Tai *lietuviško lenko* Jozefo Pilsudskio atsiminimų fragmentas. Ne veltui žodyne poezija ir politika beveik greta. Mūsų išrinktieji taip pat kartais pokšteli sueiliuotą knygutę ir sujudina visą poetų avilį... O pernelyg didelė J. Pilsudskio meilė Vilniui labai brangiai kainavo. Net ir šiandien tebezmokame tos meilės dividendus. Atsiplėšęs istorinės Lietuvos nuosavybės, jis dar šventvagiškai pagražbyliavo: „Negaliu užmiršti, kad tarp tų sostinių buvo ir brangus, mylimas Vilnius, ligi sostinės iškeltas, - galime tai atvirai pasakyti, - ne lenkų rankomis, bet lietuvių tautos didžiosiomis pastangomis, atvirai tuo metu kovojujos su visu aplinkiniu pasauliu, taip pat ir su Lenkija. Nepaprasta valia didžiųjų pagoniškos Lietuvos didvyrių, kurie tada kūrė Lietuvos valstybę nuo jūros iki jūros, nuo begarbės Maskvos mūry iki pilkos antai Vislos krantų, didžiųjų riterių, didžiųjų istoriniuose Vytauto gincuose su Jogaila, valia iškélé šiuos rūmus, paklojo sostinei mūsų miesto pamatus.“

Gerai, kad albumo autoriai nesugalvojo nufotografuoti antkapio Rasose, kur palaidota J. Pilsudskio širdis. (Koks nesąmoningesnis ritualas žmones laidoti dalimis.) Prie šių senas žaizdas atrirančių tekstu tarsi dvasniam nuraminimui pateikiama sunkiasvorė Pranciškonų bažnyčios erdvė, kurioje pro langų nišas plūsta palaiminga, gal net viską atleidžianti dangaus šviesa...

Albumas jungiamas mozaikos principu - tekstams antrina atrinktos įvairiausių istorinių laikotarpių fotografijos. Savaip žavūs laikų susidūrimai, kai, tarsi sūpuoklėse nugrimzdė į praėjusio šimtmečio dugną, staiga tame pačiame atvertime išnyrame į spalvingą šiandieną. Žinau, kaip sudėtinga derinti spalvotas ir bespalvės fotografijas. Lietuvos spaustuvinkai tiesiog bijo tokiai leidinių, o štai tolimesji užsieniečiai pademonstravo, kad tame pačiame lanke atsiradusios spalvos neišderina rausvų sepių autentikos. Svarbiausia, kad patyręs dailininkas jautrai pasirinko bendrą kaimynystė atitinkančius vaizdus.

Albumą tarsi pagarbos ritualas ar iškilminga uvertūra didingai miesto simfonijai pradedā įvairiakalbių tekstu virtinę, simbolizuojanti per amžius susiklosčiusį Vilniaus daugiataukumą. Greta rytmecio rūkuose medituojančių bokštų, kuriuos 1918 m. nufotografavo Janas Bulhakas, skaitome tos pačios nuotaikos J. Vaičiūnaitės „Miesto var-

Stanislaw Filibert FLEURY. „Neris ir Šv. Jokūbo ir Pilypo bažnyčia“. 1900 m.

tus". Motiejus Kazimieras Sarbievius skambiabalse lotynų kalba grožisi miesto didybe: „Ambit Vilia flexibus... Visą Vilnių apžvelgti mudu galésime, / Kaip apsupus jį laiko / Vilija savame gléby...“

Alicija Rybalko: „Tutaj jest srodek świata... Cia viduryas pasaulio. / Iš cia tik į dangų žengt...“ R. Paknys nufotografavo neįtikėtinai idealų atitikmenę: tarp tamsmelynių lietaus debesų atsiradus tikrai dieviška šviesos properša ryškiai apsvietė Viešpaties dangaus žengimo bažnyčią.

Aišku, kad prie J. Bulhako „Žydų gatvė“ geriausiai tinka 1920 m., vadinosios lietuviškos Jeruzalės klestėjimo laikais, Mozės Kulbukas sueiliuotas himnas Vilniui: „Tu es psalmynas iš geležies ir iš molio; / Kiekviena siena – melodija, kiekvienas akmuo – malda...“ Ir visa tai išspausdinta kitataučiamis nepasiekiamais, muzikalai išvaizdžiais hebrajų rašmenimis.

Rusakalbiams atstovauja idealiai surimutas, o vertime daug pradeš J. Brodskio „Lietuviškas divertimento“: Mūsų istoriją aktyviai pradėjė pešioti baltarusiai su Maksimo Bahdanovičiaus kirilica iliustruojami senoviškai romantišku J. Bulhako Neries vaizdeliu. Vieitoje jo atkėlus Dzianiso Ramaniuko labai gražiai, saikingai spalvota „Arklių gatvę“ su Aušros vartų link tolstančiu įspūdingu bažnytiniu bokštų būreliu, galima buvo suburti savotišką baltarusišką salą. Pasirodo, D. Ramaniukas dažnas svečias mūsų sostinėje, kuriai paskyrė ženklinę ciklą „Vilnius 1998-2002“. Iš jo ir atrinktos dvi rudeniškų atspalvių sušvelnintos senamiesčio panoramos.

Dailininkas pirmiausia sprendžia fotografijų vizualinio bendravimo klausimus. Aptartoji D. Ramaniuko senosios architektūros idėlė su nespaldota Vytauto Balčyčio „Mindaugo gatvė“ – vienas gražiausių atvertimų. Aišku, artimiausiai dera to paties autorius darbai. Darnūs puslapiai su Alfonso Budvyčio, Jozefo Czechovičiaus ar J. Bulhako sepijomis. Fragmentuotais bažnytvaidžiais sudomina Romano Loranco darbai. O Algimantui Kunčiui paskirti keturi puslapiai, kuriuose ne tik šešelių šviesotamasa besidangstantys kiemai „bromai“, bet ir rašytojams nenusileidžiantis jo ižanginis tekstas iš „Senojo Vilniaus vaizdų“ albumo.

Istoriniu unikalumu ir fotografijų gausa nepralenkiamas šio albumo šviesulys – J. Bulhakas. Jam prieglysta erdinėmis perspektivomis labiau žavėjėsis J. Czechovičius.

Šių žymiausių senojo Vilniaus fotografinių išnudieną atnešti praeities suirutėse pražuvė miesto brangvaizdžiai yra tarsi monumentalūs paminklai tam laikotarpiui ir kruopščiam jų pačių darbui.

Nemenkesnėmis meninėmis vertybėmis leidinį papildo šiuolaikinių fotografių duetas – Arūnas Baltėnas ir R. Paknys. Ištobulintų ilgametį miesto pajautą ir profesionalią meistrystę jie sudarė pagrindžiai subtiliai dvasingo Vilniaus pamatymai. Ypač brandžios skambiaspalvės R. Paknio panoramos, kurios tiesiog prašosi dar išvaizdesnio padidinimo ir prabangijų rėmų. O jau tokie fotopaveikslai gėdos nepadarytų ir karališkoms Valdovų rūmų sienos. Šis provokacinis pamaikštavimas turi realių sąsajų: albumo pristatymo iškilmės kaip tą gana simboliskai ir vyko tuose rūmuose.

Pabaigos akcentu galėtų būti kurio nors poeto pakiliai skaidrus posmas, bet tebūnie maldą prineinantys, didelės kūrybinės patirties ir meilės savo miestui išgryninti Vlado Drėmos žodžiai: „Vilnius buvo gražus, Vilnius yra gražus, Vilnius, reikia tikėtis, bus visuomet gražus. Grožis yra amžinas. Tai duona žmogaus sielai, tai jo gyvenimo prasmė, tai būtina salyga jo laimei.“

Filofotologės pasiklausymai

Jaukus, nedidukas, pagal šiuolaikinę nuotraukų stilistiką, nefasadinę tematiką ir spaudos kokybę net nelygintinas su aptartuoju „monumentu“ – Vaidos Keleras fotoalbumas „Vilnius užkampiai“ („Kitos knygos“. Vilnius, 2010). Abu leidinius sieja tik Vilnius, vaizdžių gumo ir garbingumo milijonierius, galintis kasmet pasigarsinti net keliais save aukštinčiais albumais. Svarbiausia, kad atsirastų savitai matančią talentą. Kaip Vaida!

Sudarytoja – tiesa, ten užrašyta solidžiau: koncepcijos autorė ir su-

darytoja – Margarita Matulytė originaliose internetinėse „paraštėse“ pristato: „Vaida – ne režisierė. Ji filologė (pagal išsilavinimą) ir fotografe (pagal pašaukimą), tokia filofotologė.“ Gal po Arvydo Šliogergio jau prigijusios fotosofijos turėsiame dar vieną naujadarą literatūriškiems fotografams apibūdinti.

Pasitelkę išmonę, literatūriškumą galime ižvelgti beveik visuose vaizduose, bet tradiciniuose trumpuose fotografų pristatymuose vargu ar rasime tiek poetinio pakilumo, kiek jo yra M. Matulytės tekste: „Vaida néra kalbėtoja, ji – klaupsytoja. Fotografe panyra į atokius užkampius tam, kad išgirstų nugyventų kiemų aidą, retkarčiais permušamą šuns lojimo ar vaikų kryštavimo. Tam, kad išiklausytų į nebylias jau išėjusių gyventojų aimanas, sklindančias pro užvertų lan-

gų stiklus. Tam, kad pagautų į miesto sienų plysius išisukusio vėjo šnabždesius. Tam, kad sugertų mirštančio laiko tylą. Vaida išskverbia į pačią miesto šerdį – jo atminties talpyklą.“

Bet netikėčiausiu literatūriniu overžiu nustebina Albinas Galinis, sumąstęs išradinę įvadą „Cantos“ praeinančiam laikui“. Net koncepcijos autorė sunerimusi: „Jo „Cantos“ gerokai įklampina (taip ir reikia)“, o Vaida sužavėta: „Wow! Ačiū! Reikės skaityti kelis kartus, kol pasieks sąmonę. Bet labai žavu.“

Glaudydamas tekstą jautiesi tarisi įdemiai sekut ſiuolaikinio kompozitoriaus negailetingai ardomą nuoseklų melodijos srovenimą: „Išmonė. Kaleidoskopė. Tarsi. Nėrimas. Ilgesys. Sukandus dantis. Įnikus. I(s)i)sukt i malūneliui. Su terkšle. Žvelgesys, idant. Išvystum... Sukurtų dalykų (artefaktų) nerealumą. Šalia to, kas.“

Sudėtinga. Vingru. Efektinga. Ir. Intriguoją. Apžvalgininkas, „su-kandęs dantis ir išisukęs it malūnėlis“, spazminiu mikčiojimu taip pat bando sukapoti sakini. Gal visai smagu teksto dirvonuose šitaip sau-jomis taškus seti ir laukti netiketos prasmės derliaus...

Prasmingiausias poeto pasažas: „Dvasia ir praxis. Kultūrinės vertės! Simboliskai reprezentuojančios save. Hierarchiškos ir eklektiškos. Modernios ir post. Pasaldintos istoriniu sirupu (argi nemeilus sfinksat-šuo!) ir religiškai pilnatviškos. Ir. Sklindantis nuolankumas. Bet. Nuolankumas – ne neurozė. Dorybė. Siame pasaulyje. Pilni gyvastes, gyvybės užkampiai. Nes čia gyvenama.“

Būdamas visokių saldumynų vertintojas, pirmiausia pradėjau dairytis „istorinio sirupo“ pasaldinimui. Albumo viršelius apgaubia įspūdingas, šimtmiečių pirstais apgrabilotas ištrupėjusių plėty mūras. Tarsi nuo gyvenimo negandų saugantis gynybinis įtvirtinimas. Šios sienos fragmentai kitais rakurais pakartojami dar du sykius – juos palyginus akivaizdu, koks

svarbus fotografijoje kelij centimetru kryptelėjimas. Dailininkė Daiva Kišūnaitė teisi – stipriausias virselinis.

Sigitas Parulskis nesenai *sumūrijo*, „Murmančią sieną“, o Vaida nufotografavo ją šaukiančią. Neaišku, kam prireikė mūro monolite iškirsti dvi akis pramenančias apskritas skyles ir baisingai praziotą burnos juodulį, bet gūdus istorijos šauksmas įtaigiai atsiliepia mūsų nūdieinoje.

Visos aprašyto nuotraukos – iš Bazilijonų vienuolyno kiemo. Tai bent fotogeniški bazilijonai! Gal net labiau kinematografiški. Reikėtų tik gero, nevienuolisko šventumo scenarijaus ir, tarkim, Šarūno Barto mišlingomis nuojautomis apsunkęs filmas pagaliau pasotintų nejaukiai šūkaujančią bazilijono burną...

Tiesa, pastaroji nuotrauka spalvota. Jų albumo pradžioje tik devynios. Tarsi žiūrovą bandantis prieglyti iškilmingesnis prologas. Rusvai melsvi tinko nubyrejimai gal ir išraiškingesni už pilką monotonią, bet tai nereiškia, kad nuspalvinus visus užkampių griozdynus padaugėt meninės vertės.

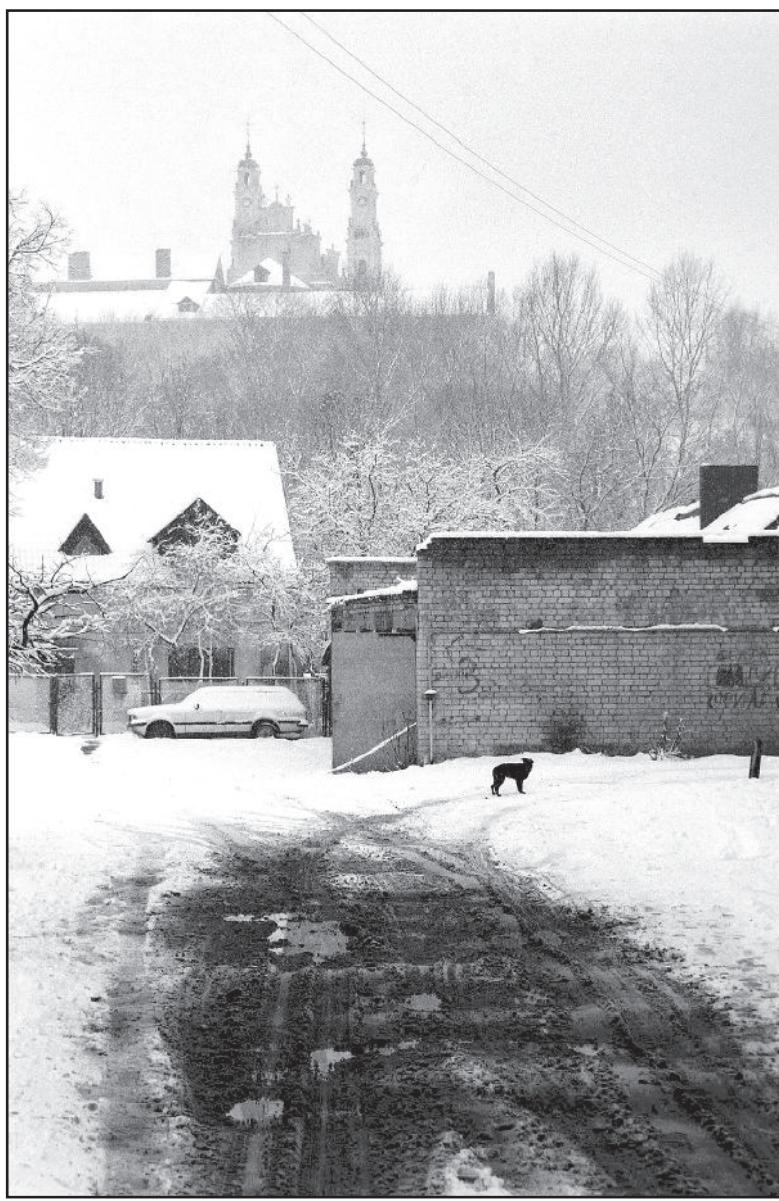
Suabejočiai ir Vaidos išitikiniu, kad „subraižymai ant juostelės – vertybė“. Baltuojančios dėmės ir išrežimų žibai geidžiamos senovės nuotraukoms neprideda, bet trukdo žvilgsniui prasibrauti iki švaraus vaizdo. Tik Remigijus Treigys surado savitą negatyvų subražymo technologiją, visi jo gerai apgalvoti techniniai trukdžiai virsta vaizdą paslaptimi uždengiančiu vientisu audiniu. Gaila, kad menininkai negali užpatentuoti savo kūrybinių nuklydlimų...

Vaidos vyras, fotografuojantis poetas Julius Keleras, aktyviai dalyvavęs rengiant albumą, internetiniuose susirašinėjimuose džiūgauja, kad „paantraštės žauriai geros“. Deja, tuo gerumu tenka nusivilti, kai pabaigoje pateiktose parašuose turi ieškoti sudominusio miestovaizdžio informacijos, o po nuotraukomis nuolat kartojamos gražiai autorės ranka užrašytos tos pačios paantraštės – keturiskart žiemą žiemą žiemą žiemą arba taip pat vasarą vasarą... Jų visiškai užtektų tik skyriams įvardyti. O gal iš grožio nedera reikalauti funkcionalumo?

Betgi parašuose esantys gatvių pavadinimai – ne mažesnė istorinė vertybė už jose tebevargstančius pastatus ar jų kiemus. Vilnietiškoje tautų ir kalbų maišalynėje tiesiog stebuklingai skamba lietuvišku pa-prastumu užburiantys šviesiaveidžiai vardažodžiai: Sodų, Gėlių, Lapų, Malūnų, Arklių, Bokšto, Paupio, Užupio, Tilto, Kėdainių, Subačiaus, Aukštaičių... Jie amžiams namų sienose įmūryti, grindinio akmenimis užspaushti ir nusipelno pagarbui surašymo visuose albuomo puslapiuose. O ranka rašyta gržumą buvo galima išsaugoti ir gatvių pavadinimuose.

Tvarkingai puslapiuose sugula vienaformatės horizontalios nuotraukos, bet atvertimuose susiglaudusios artimavaizdės tariamu bendrumu kaičiada akį. Spalvotąsias dailininkė atskyre baltomis erdvėmis, ir jos džiaugiasi savo menine nepriklausomybe. Gerai, kad bent tuščių puslapiai atokvėpiai sustabdo ištisinį giminingu vaizdų intensyvumą.

P. S. Retas, o gal ir nebūtas dalykas, kad ižanginis tekstas neverčiamas, o specialiai angliskai rašomas kito interpretatoriaus – Vyt Bakaičio. Gaila, kalbinis neisprūsimas neleido palyginti abiejų tekštų įtaigumo. Kažin ar čia nenusiengta valstybinės kalbos reikalavimams?

Vaido KELERAS. „Paupio gatvės kiemas“. 2001 m.

Antigonės dvasia

Aitelta iš 3 p.

– Tačiau juk taip dažnai teigia, kad menas ir etika neturi nieko bendra.

– Tikra nesąmonė. Teatras yra tautos moralės veidrodis. Sakoma, kad geriau pamatyti vieną spektaklį, nei perskaityti keturiasdešimt knygų, kad sužinotum, kas rūpi tau tai. Teatras – visų menų samplaika, todėl itin paveikus. Ne veltui būtent jis buvo labiausiai slopinamas prie spaudos laikais. Spektaklis „Barbara Radvilaitė“, kalbėjės apie meilę, būties problemas, tuo metu tapo tikra sprogstamaja medžiaga, nors viškai nebuvu politizuotas. Šios subtilys temos labai sunkiai realizuojamos teatre, tai didelė rizika. Išlošti labai sunku, o pralošti – lengva. Juk nėra tiek daug spektaklių, kurie parvergia žiūrovų širdis, nors maksimalus rezultatas rezultuoja siekia kiekvienas kūrėjas. Viskas priklauso nuo talento, kūrybinės potencijos ir aplinkybių.

Teatre ypač, nes jis yra kolektyvinė kūryba. Visi komponentai turi būti lygiaverčiai. Pastarajame spektaklyje mėginau jungti dokumentiką ir klasiką, o tai pareikalavo tikros režisūrinės ekvilibristikos. Tai emociskai ir intelektualiai susieti – labai sunku. Tačiau eksperimentuoti – idomu. Panasių elgalius iš statydamas „Smėlio klavyrus“ Ilgojoje scene. Norėjau parodyti, kad teatras gali egzistuoti tiek sandėlyje, tiek puošnioje salėje. Ir būti vienodai įtaigus. Deja, ir tada sulaukiau pasipriėšinimo, kad statau spektaklį kažkokiam fabrikėlyje, nors turime puikių scenų. Tuomet buvo nagrinėjama istorijos atradimo iš naujo, atkasimo iš smėlynų tema. Žmonėms tai buvo svarbu, jie po spektaklio atsistojo verkdavo. Dabar vėl kalbamme apie skaudžią, nepatogią tautos padėtį, todėl ši šalta, žlauri scena labai tinka. Tai – neparankus teatras, kuris įkala vinj žiūrovo kėdėje. Jam tenka ir verkti, ir juoktis, ir jaudintis. Galbūt todėl jis suprantamas net ir kitų šalių žiūrovų. Juk atskleidžia bendražmogiškas temas, kalba vienems rūpimais klausimais.

– Šnekate apie universalų teatrą, tačiau visada pabréžete ir savo teatro reikšmę. Kaip jie abu siejasi?

– Aš net ir išvažiavės stengiausi dirbtai taip, lyg būčiau Lietuvoje, statyčiau spektaklius saviem žmonėms. Dažnai man tai pavykdavo. Su Amerikos konservatorijos studentais, gyvenančiais patogų, ramų gyvenimą, kūriau spektaklį apie sieki ištirkti iš gniaužtų, apie laisvęs troškimą. Ir jiems viskas buvo aišku. Japonijoje staciau „Tris seleris“, spektaklį žiūrovai priėmė kaip viškai japonišką. Kadangi gyvena saloje, noras išsiveržti japonams puišiusai suprantamas.

Teatre ieškau universalumo, kurį kiekvienas suvoktu, tačiau savo teatro specifiką taip pat visada jaučiu. Lietuvos palikimas, emigracija man tapo prakeiksmu. Ir vienims išvažiavusiesiems, jaučiu, yra lygai taip pat.

– O ką ižijote emigracijoje? Ar jaučiate, kad tapote kitoks, nei būtumėte čia gyvendamas? „Antigonė“ rengėtės statyti jau prieš daug metų, ar ji labai skirtusi nuo šian dieninės?

– Taip, labai pasikeiciau, nes ištrūkau iš tikro vakuumo. Ten gavau daug išpūdžių, patirties. Kita vertus, likau viškai tokis pats.

„Antigonė“ visais laikais buvo mano tema. Pasipriėsimas konfor-

mistiniams mąstymui, daugumai, rutiniai yra universalus ir laiko, ir erdvės prasme. Tačiau Amerikoje negalėjau spektaklio statyti dėl formalių priežascių – man neleista pasirinkti vaidmeniui tinkančios aktorių. Senatorius dukra, kuriai buvo siūlomas vaidmuo, niekaip negalėjo realizuoti mano sumanymų, todėl pasidarė viškai neįdomu dirbtai. Negalėjau aukoti sau tokios svarbios temos ir atsisakiau kurti spektaklį. Man tai buvo labai nenaudinga, nes iš karto pasklidio gandas, kad esu sunkiai bendraujantis, labai reiklus žmogus, kuriam ir Lietuvuje, ir Amerikoje kyla problemų. Man visada reikia daugiau, nei galima. Antigonė taip pat sako: „Man trupučio nepakanka, aš noriu viso.“

– Tai jau panašu į kūrybinį fanatizmą, gyvenimą vien kūrybinėmis idėjomis. Juk minėjote, kad praktiškai nuolat būnate teatre.

– Man kitaip neįdomu. Dabar, statydamas spektaklį Kaune, tiesiogine prasme gyvenau teatre, grimo kambaryste. Visiškai atitrūkau nuo kasdienio gyvenimo, nežinojau, kas vyksta už teatro sienų. Turėjau koncentruotis, kad mano sąmonė ir pasąmonė veiktu tik ta viena kryptimi. Buvau nrite panirės į kūrybos procesą, net giesmės iš spektaklio miegoti neleisdavo, vis skambėdavo galvoje. Kadangi dirbome kartu su Aušra, abu tuo ir gyvenome. Tarsi ir bendravome spektaklio mintimis, žodžiais.

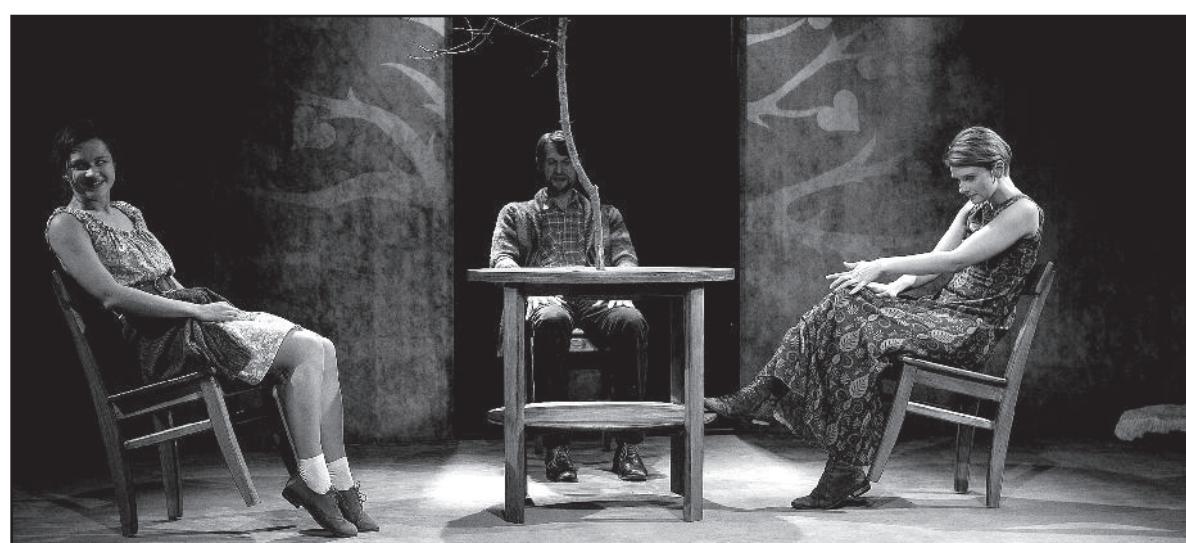
– O kiti bendažygiai – aktoriai? Kiek jiems leidžiate dirbtai kartu? Ką apskritai manote apie režisierius ir aktorių teatrą. Gal tai dirbtinė, realiai neegzistuojanti problema?

– Manau, tokia problema egzistuoja. Ypač tada, kai aktoriai mažai imasi režisuoti spektaklius. Aš pats galėjau būti neblogas aktorius, galiau puikiai pademonstruoti aktoriams, ko iš jų lauki, tačiau tai dvi skirtinges profesijos. Režisorių sujontys aktoriai rodo iš smukusį profesinį teatro lygi. Žinoma, gali būti išimčių. Tačiau, pavyzdžiu, Eglė Mikulionytė, kuri pati gali puikiai režisuoti, vaidindama sugeba viškai paklusti ir išsilaikyti išrežisieriu. Žino, kad savo nuomonę turi pasilaikyti kitam kartui.

Mano teatras laikomas griežto režimo režisūriniu teatru, tačiau aš labai daug diskutuoju su aktoriais ir daug iš jų paimu. Man svarbu, kad jis maksimaliai išsiskleist. Tikros asmenybės niekada netampa marionetėmis. Ypač to išmokau dirbdamas Vakaruose, kur pagarbba aktoriui kaip kūrėjui labai vertinama. Ten joks geras aktorius neleidžia, kad jam būtų nemotyvuotai nurodinėjama. Turiu ateiti pas jį su aiškią koncepcija ir sugebėti ja užkreisti, įtikinti. Žinau, kad būdamas atviras savo sumanymą galiau papildyti tokiais dalykais, kurį pats niekada neradus. Daug šaltinių subėga į vieną ezerą. Kiekviena asmenybė – nepakartojama, išskirtinė, todėl dabar įdomus tas teatras, kuris sugeba jas parodyti.

Deja, Lietuvos vis dar vyrauja noras nustebinti, apstulbinti festivalinio stilus spektakliais, miglotais simboliais, kalbėjimu šaradomis, o man tai jau neįdomu. Teatre žmogus turi pasiekti žmogų. Žiūrovą turi gauti ir priimti dvasinius, intelektualinius pranešimus. O tai reikalauja labai išgyrinto tikrumo. Manau, priklauso nuo to, kokį kelią pasirenka režisierius ir koki teatrai jis kuria.

– Ačiū už pokalbi.
Kalbėjosi
Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Būties metamorfozės: apsivalymas per kančią

Gediminas JANKUS

Režisieriai Agnaius Jankevičiai, būk pasveikintas premjeros proga. Naujausias, dar „šviežias“ Kauno valstybinio dramos teatro spektaklis – Danielio Daniso „Akmenų pelenai“ – mano manymu, yra retokas mūsų sceniniame gyvenime atvejis, apie kurį būtina dalytis dar gyvais išpūdžiais ir pastebėjimais netik dėl to, kad jie gali ilgainiui išblesti, nusirinti. Pastatymas – neabejotina visos kūrybinės grupės, o pirmiausia režisieriaus, sekėmė, ir būtent apie tai kalbėsime.

Klajojantys trubadūrai, urviniai režisieriai, banalių „situacių komedių“ statytojai, nupezuosis būtinio psichologinio metodo nemirovičiai-dančenkos ir gerai įmītai kuriai teatrų (tiksliau, prekyviečių) vadovai, su ryšku užrašu ant kaktos „Ko pageidaujate?“, turėtumėt suvokti, kad jūsų veikla vienadienė ir jokios išliekamosios vertės, deja, neturi. Nei išliekamosios, nei auklėjamosios, nei pamokomasios. Svarbiausia, neverčiama masytai, prisiminti, keistis. Mat teatromisija užmiršta, užginčiama, bandoma keisti banalybių surogatu, taip iš dalies skatinant abejingumą, nejautrą, atskirti.

Režisierius A. Jankevičius, vėl pasirinkęs šiuolaikinio Kanados dramaturgo D. Daniso pjese, sūkai „Akmenų pelenus“, pabrėžtais pademonstravo savo požiūrių į teatromisiją – principingą, atvirką, skaudų požiūrių. Ne volungelių trelės, netikrovės iškraipa (tiksliau, melas), ne dirbtiniai herojų ant koturnų pseudojausmų proveržiai.

A. Jankevičiu išsakoma vienu atokvėpiu, prikausito žiūrovų dėmesi ir, kas svarbiausia, negebėjimai kalbėti apie bendaruomenės ir individu skaudulius, priešprieš, asmenybės kančią ir vienatvę. Juk ir „Akmenų pelenose“ režisierius taip tvirtai surentė visą spektaklį, kad dramatiška istorija, regis, išsakoma vienu atokvėpiu, prikausito žiūrovų dėmesi ir, kas svarbiausia, visus komponentus (scenovaizdį, muziką, apšvietimą) pasitelkdamas vienam tikslui, A. Jankevičius, aktorių padedamas, preciziškai analizuoją herojų tarpusavio santykius. Vidiniai monologai, retrospektyva, kiekvieno savaip atpašakoti jau įvykę nutikimai ir besikeičiantis būsenos, užplūstantys jausmai, meistriškai kaitaliojami, sudaro įtaigą, sukrečianti paveikslą.

Scenografė ir kostiumų dailininkė Laura Luišaitė, jau ne pirmą kartą dirbanti su A. Jankevičiumi, tapo režisieriaus vienmintė ir akcentavo svarbiausius jo sumanymo elementus – salygišką, kone asketišką aplinką, kurioje dominuoja vienės medelis ir simboliais virstantys

žmonos žūties užslėpusi giliai siele, su dukra besikurianti atokioje sodyboje, ieškant užsimiršimo nešibaigiančiuose darbuose ir surandant Meilę... Meilė – išganymas, atpirkimas, nauja, išprasminta Būtis. Be abejo, tragiškas finalas – natūrali dvasinės kulminacijos pasekmė. Žodžiu, „Akmenų pelenų“ siuzeto posūkiai neįmantrūs, tačiau perteikti su tokia jėga, įtaiga, kad nejučia užmiršti panašias istorijėles. Kiekvieno personažo dramatinė linija išmoningai sudėliota, sudėtingi tarpusavio santykiai atskleidžia naudojant netiketas stilistika – itin rimtas išbandymas viam kvartetu: Klermonui, Širlei, Paskalei ir Koko. Aktoriai ne tik meistriškai panaudojo simbolius, bet ir sugebėjo išvengti banalios melodeklamacijos, įtaigai, su vienine jėga atskleidę savo herojų sieļų pokyčius, užgimstančius jausmus, aistros.

Jau minėjau, kad visi jie susieti vidiniuose rysių, jausmai, ar slėpiamais, ar nelauktai prasiveržiančiais, tad atsivérimui impresijų stilistika – itin rimtas išbandymas viam kvartetu: Klermonui, Širlei, Paskalei ir Koko. Aktoriai ne tik meistriškai panaudojo simbolius, bet ir sugebėjo išvengti banalios melodeklamacijos, įtaigai, su vienine jėga atskleidę savo herojų sieļų pokyčius, užgimstančius jausmus, aistros.

Viena pagrindinių veikėjų – Širlė (Gabrielė Aničaitė), kuriai tenka didžiulis emocinis ir draminis krūvis. G. Aničaitė visais atžvilgiais nusipelno pagyrų – ir dėl subtiliausių dvasinių pokyčių niuansų atskleidimo, ir dėl sukrečianto pasirinkimo tarp Meilės Klermonui (Henrikas Savickis) ir pykčio priepuolio metu tėksto pažado draugams. Apskritai G. Aničaitės ir H. Savickio duetas įsimenantis ir vientes, pasižymintis natūralumu ir sieļų grožiu. Pradžioje Klermonas, pats primenantis apkerpęsių akmenį, panireas skaudžioje vienatvėje, bando priešintis užplūdusiai meilei, tačiau visaipamintis jausmas, prikeliantis jį ir taip pat keičiantis dukros Paskalės (Inga Mikutavičiūtė) gyvenimą, akivaizdžiai byloja apie Meilės pergalę.

Mirties pragaištingumas ir asmenybės pasmerkumas, mano manymu, dėl šios Meilės pergalės spektaklyje yra paneigiamas. Meilė nugali miršt – tai svarbiausia režisieriaus ir kūrybinės grupės idėja. Bene gražiausios, jautriausios, itin potiškos vietos spektaklyje ir sietinos su I. Mikutavičiūtės, G. Aničaitės ir H. Savickio personažų atsivérimais ir tarpusavio santykiais.

Meilė simboliškai išaukštinama, bet padėti išvengti tragiškos baigties ji nepajęgi. Tradicinius jausmus trikampis, šiuo atveju meilė be atsako, sukelia neišvengiamą dramatišką atomazgą. Koko (Aleksandras Kleinas) tampa varomaja spektaklio jėga su itin neigiamu užtaisus. Dėl tikslios A. Kleinės vaidybos suprant, kad jo herojus – besibaškantis, vidujai palūžęs, beviltiškai įsimylėjęs Širlę – tik beato-dairiško jausmo ir aklo pavydo genomas sukelia katastrofą.

Spektaklio finalas, nepaisant tragiškos atomazgos, teigia viltį.

Apsivalymas per Kančią.
Apsivalymas per Viltį.
Apsivalymas per Meilę.
Kauno valstybinio dramos teatro archyvo nuotraukos

Eugenija ŽAKIENĖ

Naujas Kauno filharmonijos sezona pradėtas švenčiant Tarptautinę muzikos dieną tradičišku Kauno simfoninių orkestrų koncertu, subūrusiu itin ryškius atlikėjus – dainininkus Liudą Mikalauską ir Oną Kolobovaitę, džiazinėmis improvizacijomis garėjantį pianistą Artūrą Anusauską bei dirigentą Modestą Pitréną. Keliomis valandomis anksčiau Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės galerijos salėje paaikiėjo prizą „Tikra muzika“ laimėtojai, KSO apdovanotas nominacijoje „Už reikšmingą indėlį į miesto bei visos šalies muzikinį gyvenimą“. Manau, tai sužinojė, orkestro muzikai ir dirigentas tą vakarą buvo nusiteikę itin pakiliai.

Šių metų KSO sezonas bus kiek kitoks nei anksčiau – muzikai nedalyvavus TV projekte, dėl to galės parodysti daugiau dėmesio savo klausytojams. Tikėtina, jog dažniau klausysimės įdomių koncertinių programų ir džiaugsimės žymiais orkestro partneriais. Tokiais, kaip spalį Kauną aplankęs itin titulotas svečias iš Europos muzikinio pasaulio – dirigentas Kasparas Zehnderis (Šveicarija), dirbęs su Liucernos, Londono, Paryžiaus, Milano „La Scala“ operos teatro, Prahos ir kt. orkestrais. Kartu su maestro atvyko jo žmona fleitininkė Anna Ioana Oltean, daugelio nacionalinių ir tarptautinių konkursų laureatė, pedagogė, giminotojoje Rumunijoje inicijuavusi fleitos vasaros mokyklą gabiausiemis jauniems muzikams (beje, svečiai ir Kaune surengė nemokamus meistriškumo kursus Juozo Naujaliu muzikos gimnazijos auklėtiniam). KSO koncertas su svečiarų atlikėjais buvo nepaprastas, jam pasibaigus vis neapleido jausmas, kad ką tik klausėmės tikros Muzikos. Kauno orkestro atristų garsai buvo įvairišpalviai, nuo vos girdimų iki drebinančių sienas; nuotaikų ir niuansų paletė – neaprėpiama, o frazavimas ir muzikinė mintis – logiški. Klausydamasi Ludwigo van Beethoveno Penktosios simfonijos, kūrinio, pažištamo nuo pat vaikystės, su nuostaba pajutau, kad sekū kiekvieną taką, potėpi, minties vingi. Muzika kalbėjo išraiškingai, buvo neatpažistamai gyva ir labai emocionali. Ir dar – atlikti iš visos širdies, su didžiausia meile. Toki jos įvaizdį per kelias repeticijų dienas Kauno instrumentininkams pabandė skieptyti prie pulto stovėjės K. Zehnderis. Atrodė, jog pagarbą ir meilę, lydinčios kiekvieną jo veiksma, jauniesiems pūtiniams yra pamoka ar pokalbis apie muziką. Pertraukoje tarp kursų ir repetaivimo paprašau dirigento K. Zehnderio papasakoti apie viešnagės įspūdžius ir būsimą koncertą.

– Kaip jums patinka dirbtu su J. Naujaliu muzikos mokiniais?

– Jauni žmonės visur nuostabūs. Man keturiaskinti, jaunimui atrodau kitos kartos atstovas. Bet esame tos pačios profesijos, tad norėčiau, kad jie priimtu mane kaip kolegą. Smagu, kai mokiniai atviri ir pasirengę dirbtu – tuomet mes turime kuo dalytis. Suvoju, kad pauauglytėje, jaunystėje žmonės būna priklausomi nuo individualių savybių – vieni jų labiau pažengę, kiti uždaresno būdo, niekuo nepasitinkintys. Mano darbas – dirigavimas, taigi svarbu rasti kontaktą su jaunais žmonėmis. Kita vertus, man reikšminga įvairių šalių, skirtinių istorinių kontekstų patirtis, ji padeda geriau suvokti dabartinę muzikos situaciją.

– O kaip gime bendradarbiavimo su Kauno simfoniniu orkestru idėja?

– Labai spontaniškai... Kovą dirigavau Nacionaliniu orkestru Vilniuje, po koncerto mano senas bičiulis Martynas Staškus pakvietė vykti į Kauną. KSO direktorius Algimantas Treikauskas parodė miestą, kuriuo likau sužavėtas, ir mes nusprendėme ką nors veikti kartu. Tikiu, kad ši pažintis tėsi, mes tariamės dėl koncertų Šveicarijoje, taip pat dėl kitų mano diriguojamų programų.

Kauno muzikinės naujienos

Modestas Pitrénas ir Kasparas Uinskas.
Juozo PUŽAUSKO nuotrauka

Anna Ioana Oltean ir Kasparas Zehnderis.
Narcizo FREIMANO nuotrauka

Kristina Siurbytė ir Ramūnas Šimukauskas.
Laimučio BRUNZOS nuotrauka

– Apie programą – ką jums reiškia atliekami kūriniai?

– Man asmeniškai ši programa labai svarbi. L. van Beethovenas, savaiame suprantama, yra titanas, simfoninės muzikos monolitas. Koncerte Kaune pirmasyk diriguosiu jo Penktąją simfoniją, niekad iki šiol nesu jos atlikęs, dėl to labai jaudinuosi. Manau, šio kūrinio interpretavimui priivalu itin atsakingai pasiruošti. Dėl to diriguodamas visas kompozitorius simfonijas, išskyrus Penktąją, norėjau pamazu iki jos „priartėti“. Carlo Nielseno Koncertas feilait, sukurta XX a., yra labai ekspresyvus, net ekspresionistinis. Jo atlikimas primena skulptorių darbą, kai iš akmens luito po truputi figūros reljefas. Taip ir ši kompozicija atsiveria po truputi, muzika – tarsi pasakojanti, tapybiška, atrodo, jos kuriamus vaizdus galėtum pamatyti. Beje, Nielsenenas buvo ne tik muzikas, o ir tapytojas, rašytojas. Astrandu paraleliu tarp jo ir M. K. Čiurlionio dėl abiejų impresionistinių ir ekspressionistinių pradžių. Kad ir kaip būtų, juos galima lyginti, pateikti šalia. Todėl, manau, Kauno orkestro muzikai turi labai gerą „raktą“ Koncertui interpretuoti. Felixo Mendelssohno opusas – grynai romantinis, kita vertus, puikiai instrumentuotas. Spindintis orkestro garsas, puikios spalvos, tiukiūs, suaktyvins klausytojų dėmesį, paruoš juos šiuolaikinei C. Nielseno muzikai.

Man ši viešnagė svarbi ir kitais aspektais. Vykdamas į naują šalį, stengiuosi ją pažinti. Kai diriguoju, tarkim, Paryžiuje, Londono, Prahoje ar „La Scalaje“, turiu „padaryti“ gerą

koncertą, ir tiek. Būdamas čia, noriu suprasti Kauną kaip miestą – dėl to susitinku su žmonėmis, dėstau, bendrauju. Nesu čia dėl pinigų ar karjeros, o tik vedamas asmeninio interesu ir pašaukimo. Kalbu ne vien apie Kauną, važiuoju ir į kitus miestus Čekijoje, Rumunijoje. Tokiose kelionėse neuzsidirbsi daug pinigų, bet atsiranda galimybų repetuoti, plėsti, šifruoti repertuarą. Tai savo personalinio meistriškumo mokykla.

Prasidėjęs KSO sezonas turėtų tapti nauju žingsniu muzikinės brandos ir kokybės link. Tačiau šiemet šiek tiek laiko orkestras praleis be vyriausiojo dirigento. Apie tai kalbėjomės su M. Pitrénų, kartu su orkestru ir pianistu Kasparu Uinsku repetuojančiu romantinių Roberto Schumano, Johaneso Brahmo ir F. Mendelssohno kūriniai programą.

– Sveikinu gavus miesto muzikinį įvertinimą! Koks bus šis sezonas orkestrui ir jums?

– Ačiū. Šią klausimą neatsiečiau, nes esu orkestro vyriausasis dirigentas, mano ir kolektyvo perspektyvos sutampa. Sezonas turėtų būti kupinas muzikinių iššūkių ir išpūdžių, kurių nebuvo tiek daug priešais metais. Beje, jau pavasariop mūsų išėjimas iš TV projekto rutinos, kolektyvo penkmetėlio šventimo renginių, sezono pabaigos koncertas tarsi nužymėjo orkestro dabarties siekius. Šiemet turėsime atlikti rimtų, „chrestomatinių“, etapinių kūriniai „Tikros muzikos“ prizą „atšventėme“, parengę labai sudėtingą programą. Kita vertus, pavykės atidarymo koncertas buvo ir savo personalinės iššūkių.

– Tais laikais, kai dažniau rengiavate programas su KSO, esate kalbėjės, kad orkestras per daug prieš save mato vyriausiąjį dirigentą. Ar jaučiasi kito dirigento įtaka jūsų darbe su orkestro artistais? Ar keičiasi orkestras, išgijęs darbo patirties su kitu dirigentu, ar naudinga patirtis neįšblesta, kaupiasi ir duoda naujos kokybės?

– Geras ir sunkus klausimas. Iš tikrujų savęs to klausiu seniai, dirbdamas su visais orkestrais. Tarkim, Lietuvos nacionalinis orkestras, daugiau kaip 40 metų vadovaujamas maestro Juozo Domarko, yra tokis įgudęs, kad niekam kitam, stovinčiam prie pulto, nepavyktu jo „usugadinti“ ir taip pat sunkiai sekusti paskatinę išskoti naujovių, netradicinių poslinkių, bet kokios evoliucijos. Galvoju – ar gerai tai, ar blogai? Ir gerai, ir blogai. Kai orkestrui diriguoją ne tokis profesionalus savo darbo žinovas, ši aplinkybė gera, nes orkestro nesugriaus; kita vertus, noras įdiegti kitokių linijų ir niuansų – beveik nepasiekiamas... Su KSO – kiek kitaip. Tai jaunas kolektyvas, jis neturi tam tikrų programos štampų, yra daug jautresnis dirigentui, solistui. Orkestrantų reakcijos įrodo, kad jie groja noriai, kad jiems įdomu. Šiuolaikiniam klausytojui neužtenka vien muzikos – jam reikėtų matyti vaizdą, judesius, projekcijas, fenerverkus, reikėtų vis naujų „dirgiklių“, subtilūs dalykai jų sunkiai „užkabina“... Dėl to orkestro jautumas man yra brangakmenis. Kartais ši savybė nepadeda dirbtī, bet visada ją suprattingai įvertinu. Tarkim, dabar, po K. Zehnderio diriguotos programos, orkestras yra geros formos, gražiai skamba, man nereikia daugelio dalykų aiškinti iš naujo. Iš karto pajautau, kad muzikantai susikaupę, neįsibalsansavę. Su jais daug paprasčiau kalbėtis, nes ne kartą girdėtos mano pastabos tarsi gržta bumerangu, išgirstos iš kito menininko lūpu.

– Minejote, kad jūs siekiamybė – su KSO groti romantinę muziką. Ar, sprendžiant iš koncerto programos, jau verta tikėtis, kad orkestras tokis suprindės, kad gali tai daryti?

– Taip, jau galiu pasidžiaugti, kad orkestro artistai jaučia romantinę frazę ir suvokia mano pastabas. Kai stabda repeticiją, jie nujaucia, ką pasakyti. Mūsų repetuojama Pirmino J. Brahmso simfonija – viena sudėtingesnė jo kūryboje, be to, ilgiausia. Ją pasirinkau neatsitiktinai, ji plėtoja L. van Beethoveno klasikinės simfonijos tradiciją. Ne veltui opusas kartais vadinamas „dešimtaja Beethoveno simfonija“, ją kurdamas kompozitorius struktūrizuotą klasikinį mastymą papildė romantiniu potėpiu. Atrodo labai logiška savotiškai pratęsti prieš savaitę nuskambėjusios Penktosios L. van Beethoveno simfonijos istorinę ir stilistinę liniją.

Galiu konstatuoti, kad mūsų orkestro muzikai priėjo tam tikrą etapą, jie pajégūs groti romantikų muziką. Šiek tiek sunkoka būti su vėlyvaisiais romantikais, didžiaisiais simfonistais: G. Mahleriu, A. Brukneviu, R. Straussu. Tai lemia objektivios priežastys – tokiomis monumentaliois simfoninėmis drobėmis atlikti turime per mažai muzikantų, visų pirma pučiamujų. G. Mahlerio simfoninė muzika orkestrui – kaip lakmuso popierėlis; jie leidžia spręsti, ar kolektyvas yra tokis brandus, kad galėtų garsais papasakoti sudėtingas istorijas ir padaryti tai ne pavirsutiniškai, o nuspalvintų gelmes... Ko gero, šiemet dar negalettesime atlikti G. Mahlerio simfoniją, bet brandinu „chuliganišką“ mintį – pagroti ne visą kūrinį, o vieną kurios nors simfonijos dalį. Traktuojant kaip uvertūrą, rapsodiją, kaip muzikinį paveikslą...

Nukelta i 8 p.

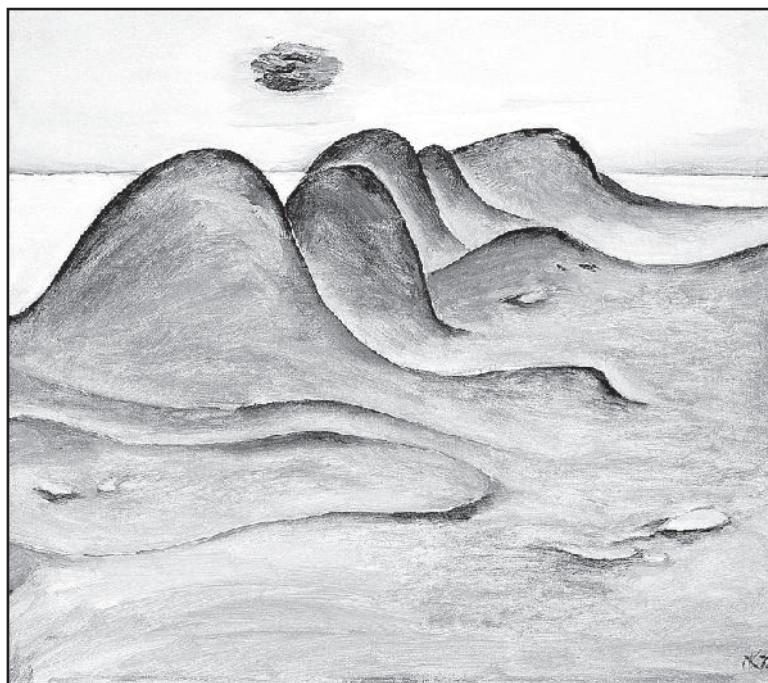
Apie vieną portretą keturiems veidams

Violeta KRIŠTOPAITYTĖ

Mirusių menininkų kūryba. Kartais ji savaime iškalbinga, pati kviečiasi žiūrovą-klausytoją-skaitytoją. Kartais turi būti primenama. Ir netgi ne syki, kol tampa „sava“ kultūrinio peizažo dalimi. Nuo ko tai priklauuso, kas lemia jos artimumą ir populiarumą? Turbūt nėra vienareikšmėko atskymo – kaip ir į daugumą kitų svarbių gyvenimo ar meno klaušimų.

Šiais metais rengiant dailininko Adolio Jono Krištapačio 85-ajai gimimo sukaktacijai skirtas parodas, dažnai kilo tokios mintys. Iš vienos pušės, tarsi ir žinome A. Krištapači – tiek savita dailininko kūryba bei didelis produktyvumas, tiek išskirtinė jo inteligencija, korektiškas būdas neleido jo nepastebeti XX a. 7-10 dešimtmeciu menų pasaulyje, o tuometinės mūsų tapybos kontekste A. Krištapačitas išsiškyrė orientacija į konceptualų, metaforišką, itin estetizuotą meną. Gražus jo paveikslas liko ir žmonių prisiminimose – anot jautraus menotyrininkės Violetos Jasevičiūtės pastebėjimo, menininkas paliko ypatingą asmenybės švytėjimą: „Adolis Krištapačius turėjo retą Dievo dovaną – ypatingą švytėjimą, kurį jautė visi, galėjė artimiai pažinti menininką“, o „draugai, bendradarbiai, bendraminčiai eidavo pas Adolių atgauti dviasios ramybės, padiskutuoti apie meną, politiką, tiesiog papabūti“. Ši prisiminimų slūma bei pagarba mane nuolat stebino – tiek anksčiau renkant prisiminimus apie savo Senelį, tiek šiemet rengiant jubiliejines parodas, kai tolydžio tek davavo būti liudininke nuoširdaus džiaugsmo, jog kalbinamas vėl susitiks su Adoliu... Visgi per 10 metų, kai, palafrazuojant Marcelijų Martinaitį, dailininkas slinkosi „prie mirusių kūrėjų vis arčiau“, krištapačiška kūryba praktiskai išnyko iš XX a. 7-9 dešimtmeciu dailė tyrinėjančiu menotyrinių studijų bei tekstu. Šiandien tenka konstatuoti, kad tikslės vieja XX a. Lietuvos meno kontekste jam dar nerasta... Neįsimonuojant dailininkas nei į tradicinę Lietuvos tapybos magistralę, nei prie tilių rezistentų. Šiomis žvakelių šviesos apgaubtomis dinomis net atėjo į galvą toks palyginimas: lietuvių menejis tikrai ne dramatiškasis katalikas – panašnesnis į kokį racionalų protestantą. O gal net budistą?...

Todėl pirmoji paroda „Tapti minti“, vasaros pabaigoje veikusi sostinėje, „Lietuvos Aido“ galerijoje, koncentravos į pagrindinės intenciją priminti ši menininką platesnės auditorijai, bandyti ji grąžinti į meninės bei menotyrinės „appyvartą“. Tam išleistas ir išsamesnis katalogas – pirmas didesnis leidinys, pristatantis menininko darbus po jubiliejinės 1985 m. parodos... Chronologiskai

„Pajūrio kopos“. 1972 m.

paroda buvo artimesnė dailininko giminadienio datai birželio mėnesį ir skirta vienam įdomiausiai menininko kūrybos periodui – 8 dešimtmeciu, kai jis atrado savo braizą ir racionalia, metaforiška kūryba pradėjo gerokai skirtis nuo kolegų Lietuvoje. Tada paaikiėjo, kad tiek šis, tiek jo ištakomis vadintinas 7 dešimtmecio laikotarpis daugumos mažai beprisimenes...

Tad galvojant apie parodos konцепciją Kaune – mieste, kuriame taipytas praleido visą kūrybinių gyvenimą, dirbo, bendravo, užmezgė daugybę profesinių bei asmeninių ryšių – norėjosi priminti dar daugiau jo kūrybinių veidų, kurie liko ne tokie pažįstami. Nors paroda Kaune neabejonės virs susitikimu su dailininku, pažinojusiai žmonėmis, žvilgsnis į jo kūrybą, manyčiau, dar galivesti neatrastu krištapačiškuo pasaulio erdvę link... Todėl galerijoje „Aukso pjūvis“ atidaroma paroda „Portretas keturiems veidams“ intriguoją skirtingumu ir siekia „sugroiti“ keturiomis mažiau paliestomis sudėtingo dailininko kūrybos instrumentu stygomis. Specifinė galerijos erdvė – jos išsidėstymas keturiuose didelio komercinio pastato aukštose – leidžia kiekvienam jų formuoti kitokį kūrybinių veidą, nesilaikant išprastos vientisumo konceptijos. Tačiau ir grojant „tapyba keturiems balsams“, išryškinant skirtingas jos „melodinės linijas“, jas įmanoma jungti į polifoninį kūrinį – ne tik kūrybos, bet ir gyvenimo... Žiūrovas kviečiamas kopti laiptais aukštyn link vis kitokio A. Krištapačio veido, atrasti naujų jau susiformavusio ar naujai atrandamo jo portreto bruožų.

Tad kokie yra veidai, kuriuos pa-

deda atrasti autonominės kiekvieno aukšto erdvės?

Pirmasis veidas: Ieškantis. Čia sutinkame jauną trisdešimtmetį dailininką 1950-ųjų pabaigoje ir ankstyvais 1960 m., ne taip seniai baigusi studijuoti institute ir vis dar besimokantį į pedagogų, kolegų, meno knygų. Peizažuose ir portretuose matome jį subtilų, neretai lyrišką, „perlamutrinį“ – ir drauge pastebime ryškėjantį polinkį į konstruktivumą, monumentalumą bei intelektinių pradą. Neretai, paklusdamas vyraujančioms to meto tendencijoms, menininkas dar laikosi ryškesnės, emocingesnės kalbėsenos ir akivaizdžiai yra ieškojimų kelyje. Galime stebėti A. Krištapačio paieškų trajektoriją – jis „vaikšto“ tarp impresionizmo ir ekspressionizmo, kolorizmo ir konstruktivios, dekoratyvios plastikos tendencijų, tarp „nuotaikos“ tapybos ir racionalumo, tarp soorealizmo ir modernumo, tarp privalonų darbų, užduoto turinio ir laisvesnės saviraiškos. Galų gale – tarp tradicijos ir savo kūrybinių veido paieškų. Iki 7 dešimtmecio perprates ekspressionizmo, kolorizmo, konstruktivizmo pagrindus, jis dar nesunkiai lygintinas su daugeliu to meto Lietuvos menininkų – kad ir J. Švažu, V. Povilaičiu ar A. Medutyte. Tačiau pro akis neturėtų praslysti meninių braizų kaleidoskopė ir plėtoti jau atpažįstamą manierą.

Antrasis veidas: Mąstantis. Čia A. Krištapačitas 1970-aisiais – po gančtinai nelaukto stilistinio ir intelektualaus kūrybos lūžio, kai 1968 m. grįžęs iš Suomijos ir tarptautinio Belovežo plenero Lenkijoje parseivė savykų „konceptacija“. Tada įvyko galutinis posūkis į ženkliškesnę bei ra-

cionalesnę tapybą. Šiuo kūrybos laikotarpiu dailininkas deklaruoja, kad „tapyti = mąstyti“ ir formuoja pasaulį, kuriam ribas pradėjo brėžti mintis ir koncepcija, o ne orientacija į emocinio peizažo reljefą. Jis ieško ne tik pagaulaus plastinio apibendrinimo, bet kūryba deklaruoja esmėtieškos poreikį ir tarsi bando apčiuopti vi suotinius pasaulio principus – tyriėja judejimo ir statikos santykius, struktūrų ir formų, laiko ir erdvės, žmogiškų ryšių sąveikas. O nuo „sauso“ racionalumo kūrinius gelbsti netikėti poetiškos metaforos vingiai ar šypsنس, ne kartą šelmiškai išnyrantis iš paveikslų erdvės. Stambius, skulptūriškus objektus peizažuose, figūrinėse ir abstrahuotose kompozicijose ženklina savotiškos plastinės formulės ar net simbolio paieškos, vengiant realistiniui siužetiskumu ir literatūrisko naratyvo – tai tobulos minties pasaulis. Intuityviai pasitelkdamas poetinės kūrybos principus ir kartu naudodamas muzikalų plastinės kalbos ritmą, dailininkas artėja universaliuos kalbėsenos link ir trina ribas tarp atskirų meno sričių – tai jis daro ne tek intelektualo, bet ir itin stilingu modernisto „trintuku“. Būdamas prisiekęs estetas, dailininkas tarsi sukuria poetišką tapybos kostiumą minčiai, išskirianti elegancią.

Trečiasis veidas: Žaidžiantis. Turbūt mažiausiai lauktas A. Krištapačio veidas... 1980-ieji. I paveikslus 1983-1985 m. įsisuka gaivios rausvos, raudonos, melsvos spalvos, kūrinių plastika lengvėja ir dėlioja į besimainančius pavidalus. A. Krištapačiu iš būdingos poetinės ir muzikalių tonacijos šiekart transformuojasi į žaismingą nuostatą pasaulio atžvilgiu, džiaugsmingą pozūrį į realybę. Šio periodo darbuose dailininkas tarasi dėlioja pasauli į kalandelių, žaidžia linijomis, formomis ir spalvomis, lengvai žongliuoja mintimis ir pavasariškomis nuotaikomis. Jis atrodo linksmas, tarsi atitolęs nuo gryno mąstymo formų. Bet intelektas, be abejonių, išleka – menininko kūriniuose jis apskritai niekada ir niekur nedingsta. Tik su juo čia elgiamasi lengvai, suvokiant, kad pasaulis turbūt sulkuras žaidžiant, o ir palaiko jį kūrybiški ir stebinantis principai. Todėl išliekančiomis geometrinėms formoms, dekoratyvioms spalvoms su teikiama kita funkcija – ne tiek pakelti intelektualaus atradimo svorį, kiek artinti prie vaikiškai tyro praregėjimo erdvę. Ši pozūrį alchemija paprasta, bet jis nesuprastina kuriame pasaulio – tik atveria jį nuostabai...

Ketvirtasis veidas: Atsiveriantis. Štai čia sutinkamas įvairių laikotarpiai A. Krištapačitas, atsiveriantis abst-

Paroda atidaroma 4 d., ketvirtadienį, 18 val. galerijoje „Aukso pjūvis“ (Verslo lyderių centras BLC, K. Donelaičio g. 62/V. Putvinskio g. 53, Kaunas). Ji veiks iki gruodžio 12 d. Galerijos darbo laikas: I-V 10-18 val. Tel. 752750, 8 (687) 80276, 8 (607) 30101, el. p.: auksopjuvis@gmail.com.

raktesnei, sunkiai apibrėžiamai tapybai. Ši kūrybinė portretų iliustruojančius darbus labai tinkta eksponuoti aukščiausiai esančioje parodos erdvėje, kur beveik savaime atsiveria dangus, šviesa, amžinybę. Laiko simbolika, turint omenyje, kad paroda atidaroma po Vėlinių ir veiks iki dailininko išėjimo datos – gruodžio 7-osios, teikia papildomų prasmisių konotacijų. Tai, ką matome abstrakcijose ir portretuose – lengva ir traupu, lyg vėjui perbėgus per smilgas smiegas patale. Grafiškesnis piešinys, kone permatomas koloritas, ne tokia geometrizuota plastika atskleidžia, kad tapytojui nuolat rūpėjo giliai, efemeriski meno lygmenys, lyg ieškant properšos į realybę, kurios pasiekiamos transcenduojant išprastą pasaulį. Menininko esmėieska čia kitoka – ji mažiau konstatuoja, o labiau kviečia ir pati leidžiasi į kelionę ieškoti lengvai neapibrėžiamų pasaulių, meno, gyvenimo tiesų. Apskritai krištapačiškas pasaulis ir yra toks – švarus, intelektualus bei elegantiškas, su šypsنس ar vaiskesnes šviesas apmastantis kasdienį pozūrį į gyvenimą. Niekad nestokoje kūrybinės drąsos ir Lietuvos sovietmečio tapyboje pasirinkęs kitokių kelių, jis gyveno ir kūrė be tamšių potėpių.

Žinoma, dailininko veidų yra daugiau nei keturi – jei galerijoje būtų dar tiek pat aukštų, nesunkiai atrastum, kuo juos užpildyti: išprastesnais, logiškesniais darbais; net žanriui pozūriui įmanoma pagrįstai ryškinti A. Krištapačio kaip portretisto, peizažisto ar marinisto veidus. Tačiau ir pateiktojoje ekspozicijoje paieškų įvairovės, tikimasi, nepristigs: bet kuriuoje jos dalyje galima atrasti kiekvienam dailininko veidui priskirtų kategorijų, nes ieškomo, mąstymo, kūrybinio zaismo ir atvirumo charakteristikos būdingos visiems jo kūrybiniams laikotarpiams. Todėl kolegos, draugai ar naujai kūrybinei pažinčiai pasirengusieji kviečiamai apsilankytis ir pasitikrinti, kiek A. Krištapačio veidu jie prisimena.

Pabaigoje dar viena simbolika paralelė: smagu, kad pirmieji gavinti šią pažintį galė „nemuničiai“ – straipsnis apie parodą, su tampa su jos atidarymo diena, publikuojamas būtent šiame leidinyje. Adolis buvo ilgametis anuometinio modernaus žurnalo „Nemunas“ bendradarbis, sukūrė jam ne mažai iliustracijų, bendravo su daugeliu redakcijos darbuotojų, nutapė ne vieno jų portretą. 1983 m. apdovanotas žurnalo premija už grožinių kūrinių iliustracijas. Džiugu, kad prisiminimų ir pažinties estafetę pradeda draugai ir perduoda jų Kauno bei visos šalies skaitytojams ir žiūrovams.

¹ Violeta Jasevičiūtė Palikės ypatingą švytėjimą, „Kauno diena“, 2002 10 12, p. 14.

nininku Oskarsu Petrauskui ir dirigentu maestro Donatu Katkumi. Gruodžio pradžioje Kauno scenoje svečiuosis šveicarai – tarptautinių konkursų laureatai: dirigentas Luca Bizzozero ir violončelininkas Zephryn Rey Bellet. 2010-uosius orkestras palydės koncertais su britų pramoginės muzikos žvaigždėmis „Smokie“.

Sezono pradžia buvo pažymėta ir Muzikinio teatro scenoje Johanno Strausso operetės „Vienos kraujas“ atnaujinimo premjera. Pastatymą parengė Gediminas Maciulevičius, dirigavo Virgilijus Višockis, apipavidalino Marta Vosylitė, choreografių sukūrė Aleksandras Jankauskas. Nors dėl scenos veiksmo tempo, prasmungumo, muzikavimo lengvumo ir dar kai turėčiau pastabų, manau, spek-

taklis svarbus, nes sukurti įsimintini personažai. Ko gero, tai, kad pastatyme atsirado naujų vardų, naudinga keliais aspektais – spektaklis „jaunėja“, tampa patrauklesnis, o jaunieji aktoriai, atlikdami žinomus vaidmenis, išgyja profesinės patirties, meistriskumo. Labai ryškiai, net, sakyčiau, aristokratiskai spektaklyje sužibėjo šokio scenos. Idomiai atrastomis spalvomis įsiminė smagiai komiškas Vytauto Juozapaičio Ministras Pirmyninkas, patrauklus Kristinos Siurybės Grafienės įvaizdis, labai sekmingas Monikos Sakalauskaitės (Pepi) debiutas. Manau, ateityje, įveikus premjerinių jaudulų, prie sių vardų prisidės ir kiti trupė papildė dainininkai.

Kita šiųmetė premjera visų pirma sudomins šokio mėgėjus – po savaitės laukiamą baletą...

Kauno muzikinės naujienos

Atkelta iš 7 p.

– Ar esate muzikinėse programose jau susitikę su pianistu K. Uinskui?

– Kad ir kaip būtų keista, mūsų kelaių iki šiol nėra susisekė... Man imponuoja, kad šis jaunas žmogus yra platus akiračio, atviras, gavęs nevienapusį išsilavinimą. Tai jaučiasi jam grojant, mąstant, atsispindžiavęs. Tarkim, jo įkurtą „Nauja muzikų karta“ – vie-

nintelė tokio pobūdžio organizacija Lietuvoje, kuri atveža ryškių asmenybų, sudaro joms palankias sąlygas koncertuoti.

Tad paskutinis šiųmetis maestro koncertas su KSO leido klausytojams įvertinti įtempto darbo rezultatus, pasidžiaugti orkesto muzikų profesine branda. Sutupus K. Uinskui ir M. Pitrenė interpravimo pozūriams, R. Schumano Fortepijoninio koncerto atlirkimas įgavo ne tik neįtikėtinio veržlumo ir gražaus lyriškumo, bet ir daug žaismės bei intelektualumo.

Georgi Lobžanidze – gruzinų poetas, vertėjas. Gimė Chašuryje. Tbilisio universitete baigė orientalistiką ir Teherano universiteto (Iranas) Teologijos fakulteto religijos ir mistikos istorijos aspirantūrą. Apsigynė disertaciją „Jézus ir Marija Korane“. Išleido tris eileraščių knygas. Į gruzinų kalbą išvertė Koraną, daugelio arabų ir persų klasikų bei šiuolaininių poetų eileraščių. Dirba Tbilisio universitete arabų kalbos ir literatūros dėstytoju, vadovauja „Kaukazo namuose“ įsikūrusiam islamo kultūros mokymosi centrui. 2007 m. pelnė Irano premiją „Metų knyga“ už geriausią Korano vertimą į kitas kalbas, 2008 m. – „Sabos“ premiją už geriausią vertimą knygą.

Georgi LOBŽANIDZE

Lotoso mažas varpelis

išpilnėjo sena mano mylimoji,
pasigrožėkite tiktai –
kokia ji panaši į ménulio pilnatį!
kaip jai tinka,
kaip ją puošia
virpulys prinokusio, pašelusio kūno,
kaip savyje pražysta begėdiškai
tarsi lotosas,
išniręs iš pelkės,
jos kūnas visa apimančioje sūkuriuojančioje
tamsoje.

kaip myléjau aš seną savo mylimają,
lyg bežadis supausi
tarp matomo ir nematomo,
dauždamasis pats į save, kaip į narvelį,
virpėdavo siela
ir į virpulį įvarydavo kūną,
ir visą naktį skambėdavo mažyčiai varpeliai...
Viešpatie, palaimink seną mano mylimają,
pripildyk ją iki kraštų, pražydink dar vešliau,
išliek iš krantų, leisk jai ištakėti
tešla, palikta be priežiūros,
tešla, netinkama kepiniams,
tešla neišminkyta.
aš pats išminkyčiau ją,
nepalikdama né sekundei,
kad kepciau ją ir kepciau aistros ugnikure.

Viešpatie, palaimink seną mano mylimają,
tarsi lotosą, išnirusi iš pelkės, –
baltais prasimusančią visa apimančioje
tamasybėje,
taip išplitusių dabar,
padaryk ją dar pilnesnę
subjaurok ją,
kad né vienas mirtingasis jos nebegeistų,
nepazvelgtų, nepaliestų, nebuciuotų,
neglamonėtų.
tegu ji tūkstantį metų blaškosi po šį pasaulį,
su amžinai įsisukusiu verdančiu kūnu,
virpanti nuo aistros
tarsi lotoso
mažas varpelis –
išnokusi laike,
lipanti iš kraštų,
iš tešlos nulipdyta...

Vienišas mano draugas šventikas, Viešpatie,
Tarp keturių sienų guli ant savo kanapąs,
su savo katinu,
Jam atrodo, kad jis ne vienas,
Je tu jam esi, esi ir visur vaikstai greta jo,
Kaip šleifas sapnų ir vaizdinii,
Kurie niekada svetimais jam netapo.
Maldauju, neapgausk jo vilčių,
O jeigu tavęs néra, imk ir
Sutverk jam save.
Būk greta jo,
Nepalik jo vieno su katinu,
Pasirodyk kaip sapnas,
Būk paprastas.

Sochrabui Sepechri – į kitą pasaulį

Kas sudaužė trapų porcelianą tavo vienatvęs,
Įspraudė į rūbą svetimos tau kalbos?
Nejau maža mums vienos kalbos ir vieno
gyvenimo?
Aš buvau tavo vertėju,
Savo kalba, savo gyvenimu
Versdamas gyvenimą tavo ir kalbą tavo, ir
suduždavo porcelianas.
Aš svyravau ant vienatvės prarajos krašto,
Tu pastūmei mane,
Ir skrydis buvo saldus,
Kol aš nesudužau.
Aš visados bijojau aukščio
Ir, skrisdamas į ryty,

Aš stoviu vienas kašanų dykumoje,
Kur lyja lietus,
Murmuri eiles
Ir mano galvoj garsiai eižėja porcelianas...

Šventofobija

Dieve, kaip bijau netikrų pranašų.
Teisingiau, aš asmeniškai bijausi šventuoju,
nes čia, kur negaliu rasti
nekaltumo indikatoriaus,
kaip galiu nustatyti,
kuris netikras, kuris šventuolis.
Kas ką sau priskiria,
ir virš kieno galvos
teka dieviškoji palaima.
Galvą apsiriša skarele
ir galvoja, kad maudosi aureolėje.

Kaip pažinti šventą tavo ranką, viešpatie?
Nes aš tave matau tenai,
kur kiti niekaip tavęs negalės įsivaizduoti:
pervargusiose, ligotose
prostitutės įsciose,
silpnose, bespalvėse narkomanu venose,
nupjautame organe to transvestito,
kuris norėjo būti dievo motina,
ir toks stiprus buvo jo troškimas,
kad jis pralenkė pats save.
Bet daugiau,
kaip matyt,
nieko jam nepavyko...

Kam tu patalpinai manyje uždarų patalpų
baimę,
jeigu man buvo lemta gyventi lifte?
Toje smarvėje,
kur
negalėsiu išsiaiškinti, į kur važiuoju:
į viršu –
pas tave
ar žemyn,
ten,
velniop...
Lekiu ir galva trankausi į sienas,
bet niekas negriūva,
niekas, niekas,
niekas...

Kodėl tu uždarei šį pasaulį viskam, kas šventa,
kur viskas visada turi vieną reikšmę,
o kalba man davei sinonimų kalbą,
kuri atsiveria niuansui,
kad išreikštų esmę ir tai, ką man norisi sakyti.
Nejaugi langas
pilnai sutalpina Saulę ir šviesą?
Nejaugi žodis ne tvirtas remas,
kuris ribojasi, vertina ir vykdo Paskutinio
teismo
pasaulį, kurį tu sutvėrei beribį.

Kas yra nuodėmė?
Meilė?
Bet juk tu ir esi meilė,

tokia baisi,
kaip virpulys prieš uždarą erdvę
arba
aukščio baimė,
kai tave, stovintį viršūnėje,
stumia iš nugaras ir tu
leki į prarą...

Kas yra nuodėmė?
Kaip mane kankina vienas sapnas.
Mūsų kvartale
appleistoje dykynėje
ant išmėtytų švirkštų
basas tipenu
mano aštuonmetis
kvailas sūnus.

Amžina palaima

Palaiminti netikintieji,
Nes sėdi šulinyje ir iš ten žiūri
I amžinybę.
Jie galvoja, kad gyvenimas čiagi baigiasi
Ir nieko neprasideda po mirties.
Netiki:

Jeigu čia užmerksi akis –
Galėsi atmerkti kažkur tai.

Palaiminti netikintieji,
Nes Dievas su jais žaidžia slėpynių,
Slepiasi kiekvieno iš jų viduje,
O tai reiškia,
Jie gali sutverti gėrį nesavanaudiškai
Ir nelaukti gržos.

Palaiminti netikintieji,
Nes jų pamišimo neįvardija dievas,
Nuo teisybės išdubos
Jie kaip gegutės
Kukoja
Ir už miško
Perdžiūvusių laukų pakraštyje
Negirdi savo aido.
Jie įveikė baimę,
Išnaikino ją dar didesne baime,
Cigarete išdegino randus.

Palaiminti netikintieji,
Nes net mirtyste nepraras vilties.
Laukimas niekada neišsilies per kraštus,
Ne taip, kaip pieno,
Pastatyto ant dujinės viryklės,

Nei rankos ir nei sielos
Niekuo nenuplikys,
Ir vėliau, kai niekuo nenuplikytomis rankomis
Ore sumojus,
Išprotėjė nuo skausmo,
Palaiminti netikintieji,
Nes patikės Dievu.

Vertė Jonas LINIAUSKAS,
Irina JERMAKOVA ir Nana DEVIZE

„Krėvos pilis“. Algimanto ALEKSANDRA VIČIAUS nuotrauka

91-ojo kūrybinio
sezono lapkričio
mėnesio
repertuaras

4 d., ketvirtadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) - Biljanos Srblianovič „Skéria“ Dvieju dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė - 3 val. Bilieta kaina - 30 Lt.

5 d., penktadienį, 18 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) - Danielio Daniso „Akmenų pelenai“. Prisiminimų drama. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė - 2 val. Bilieta kaina - 40 Lt.

6 d., šeštadienį, 7 d., sekmadienį, 18 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) - Inos Pukelytės „Meilė Paryžiuje“. Vienos dalies komedija. Spektaklio trukmė - 1 val. Režisierė I. Pukelytė. Bilieta kaina - 25 Lt.

6 d., šeštadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) - Eric-Emmanuel Schmitt „Smulkūs vedybiniai nusikaltimai“. Dvieju dalių vedybinis detektivės. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė - 2 val. Bilieta kaina - 25, 30 Lt.

7 d., sekmadienį, 12 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) - Inesos Paliulytės „Anderseno gatvė“. Vienos dalies spektaklis. Režisierė I. Paliulytė. Spektaklio trukmė - 1 val. Bilieta kaina - 12 Lt.

7 d., sekmadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) - Mariuso von Mayenburgo „Bjaurus“. Skalpelio pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė - 1.30 val. Bilieta kaina - 25, 30 Lt.

10 val., trečiadienį, 18 val. Penktojoje salėje (Laisvės al. 71) - „Moderatoriai“. Dvieju dalių forumas. Režisierius Andrius Kurienius. Spektaklio trukmė - 2 val. Bilieta kaina - 15, 30 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) veikia kasdien 10.30-19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina Tiketa.

Kauno kamerinis teatras

4 d., ketvirtadienį, 18 val. vakaras, skirtas Aldonos Ruseckaitės sukakčiai, „Esu Ieva, esu Magdalena...“ ir naujojo romano „Marios vanden“ pristatas. Dalyvauja: rašyto A. Ruseckaitė, aktorė Daiva Škelaitė, pianistė Ina Vaicienė. Bilieta kainos - 10, 20 Lt.

5 d., penktadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Spektakli pristato putojantis vynas „Alita“. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė - 1.55 val. Bilieta kainos - 40, 50 Lt.

6 d., šeštadienį, 18 val. Dario Fo, Franca Rame „Viena namuose“. Monokomedija. Režisierius Aleksandras Rubinovas. Spektaklio trukmė - 1.10 val. Bilieta kaina - 20, 25 Lt.

7 d., sekmadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Be galio švelni žmogžudystė“. Dvieju dalių juodoji komedija pagal Réjous Bredberio kūrinius. Spektaklio trukmė - 2.10 val. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Bilieta kainos - 24, 30 val.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) veikia darbo dienomis 14-18 val., savaigdaliais 11-17 val. Informacija tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina Bilieta.lt ir Bilieta.pasaulis.

5 d., penktadienį, 18 val. Lauros de Weck „Mylimiausi“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė - 1.10 val. Bilieta kaina - 30 Lt.

9 d., antradienį, 19 val. „Mokėk - duosi“. Spektaklis-pokštė. Pagal Gitanos Gugevičiūtės pjesę „Labas gyvenimas“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė - 1.10 val. Bilieta kaina - 30 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) veikia III-V 15-19 val., VI 15-18 val., VII - valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60. Bilietus taip pat platina Bilieta.lt.

Kauno valstybinis lėlių teatras

6 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje - „Žirafa su kojinėmis“. Spalvoti draugų nuotykiai džiunglėse. Nuo 3 m. Režisierė G. Radvilavičiūtė. Bilieta kainos - 8, 10 Lt.

7 d., sekmadienį, 12 val. „Zuikio kaprizai“. Spektaklis-žaidimas: kas nutiko užsispyrėliui zuikučiui? Nuo 3 m. Režisierius A. Stankevičius. Bilieta kainos - 8, 10 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) veikia IV-V 11-17 val., VI-VII 10-14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina Bilieta.pasaulis.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

4 d., ketvirtadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Monmarro žibuklė“. Triju veiksmu operetė. Režisierius Kestutis Jakštės, dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Agris Danilevičs (Latvija). Spektaklio trukmė - 3 val. Bilieta kainos - 15, 25, 30, 50, 55, 60, 100 Lt.

5 d., penktadienį, 18 val. Džono Kanderio, Fredo Ebo, Džojaus Masterofo „Kabaretas“. Triju dalių miuziklas. Pa-statymo muzikinis vadovas Petras Geniušas, režisierius Aidas Giniotis, dirigentas Julius Geniušas, choreografas Andrius Kurienius, scenografė Laura Luišaitytė, kostiumų dailininkė Vilma Dabkienė, chormeisterė Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklio trukmė - 3.10 val. Bilieta kainos - 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

6 d., šeštadienį, 18 val. Leo Faliso „Madam Pompadur“. Dvieju dalių operetė. Režisierė ir choreografe Anželika Cholina, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Marius Javokskis, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius. Spektaklio trukmė - 3 val. Bilieta kainos - 15, 25, 30, 50, 55, 60, 100 Lt.

7 d., sekmadienį, 18 val. Zitos Bružaitės „Grybų karas ir taika“. Dvieju veiksmu operėlė-parodija vaikams ir tėveliams. Režisierius Aidas Giniotis, dirigentas Virgilijus Visockis, dailininkė Ramunė Skrebūnaitė. Spektaklio trukmė - 1.35 val. Bilieta kainos - 5, 10, 12, 15, 18, 20, 50 Lt.

7 d., sekmadienį, 18 val. Sai Kolmano „Mieloji Čariti“. Dvieju dalių miuziklas. Režisierius Kestutis Jakštės, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Marija Rubavičiūtė, choreografas Aurelijus Liškauskas. Spektaklio trukmė - 3.30 val. Bilieta kainos - 15, 25, 30, 50, 55, 60, 100 Lt.

Kasa (Laisvės al. 91) veikia 11-14, 14.45-18 val., poilsio diena pirmadienis. Informacija tel. 20 09 33. Bilieta taip pat galima išsigyti internetu www.muzikinisteatras.lt.

5 d., penktadienį, 17 val. „AtRasTi4 - audiovizualinė menų sintezė!“. Projektas „m“ (modernus šokis, videoprojekcijos, fotografija): Milda Steponavičiūtė (šokis), Goda Marija Norkutė (videoprojekcijos, nuotraukos); „Novels“ kompozicija „Dialogs“: Artūras Bulota (vokalas, elektrinė gitara, elektronika), Eugenija Baidakova (vokalas, fortepijonas); Hans Otte „The Book Of Sounds“ gyvai: Gediminas Gelgotas (fortepijonas); muzikinė malda smulkiam ir elektrinei gitarių „Oratio“: kompozitorė Giedrė Pauliučiūtė-Dabulskiene, atlieka Kauno 1-osios muzikos mokyklos styginių ansamblis (vadovė Kristina Katavičiūtė-Kuzminovienė); Artūras Bulota (elektrinė gitara); vaizdo filmas „Words“: Marija Misevičiūtė (tekstas), Akvilė Snarskiene (nuotraukos), Tadas Čapanauskas (kompiuterinė grafika, montažas). Bilieta kaina - 10 Lt.

9 d., antradienį, 18 val. „Šnabždesiai su žvaigždėmis“: Skaidras Jančaitės iš jos bičiulių kūrybos valanda. Šnabždėtėjai: Skaidra Jančaitė (tampura, vokalas), Rytis Girskis (gitara, sarodas), Rūta Daugirdaitė (bansuri, fleitos), Bernardas Janauskas (tabla ir perkusija), Povilas Draugelis (didgeridoo). Vyks Dariaus Žuko fotografijų paroda. Bilieta kaina - 5 Lt.

Bilieta galima išsigyti Kauno menininkų namų Mūzų svetainėje (I a., I-IV 10-13 val., 14-17 val., V 10-13 val., 14-16 val.), tai pat visose Tiketa kasose. Informacija tel. 22 31 44.

4 d., ketvirtadienį, 17 val. Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje (Radastų g. 2, IV a. fojė) atidarama Kauno klubo „Skiaučių menas“ skiautinių paroda „Rudens žiedai“, skirta klubo 15 metų sukakčių paminėti. Ekspozicija veiks iki gruodžio 1 d. Informacija tel. 32 44 17.

4 d., ketvirtadienį, 15 val. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Adelės ir Pauliaus Galaičių namuose (Vydūno al. 2, Kaunas) skambės M. Petrusko ir pirmosios muzikos mokyklos mokiniai koncertas „Rudens mozaika“. Jėjimas su muziejaus bilietais. Informacija tel. 79 89 95, darbo laikas I-V 10-16 val.

5 d., penktadienį, 17 val. galerijoje „Meno parkas“ (Rotušės a. 27) - Agnės Kulbytės parodos „Tapybos redukcijos“ atidarymas. Paroda veiks iki lapkričio 19 d. Informacija tel. 33 71 67, www.menoparkas.lt.

5 d., penktadienį, 21 val. picerijoje „Punto Pizza“ - grupės „Flaer“ (Klaipėda) albumo „LLD 692“ pristatas. Bilieta kaina - 10 Lt. Bilieta parduodami 1 val. prieš koncertą renginio vietoje.

XV tarptautinis
šiuolaikinės muzikos
festivalis „Iš arti“

4 d., ketvirtadienį, 12 val. Tradicijos ir naujovės. Nacionalinėje M. K. Čiurlionio dailės galerijoje (V. Putvinskio g. 55) - Šviesės Čepliauskaitės kompaktinės plokštės „Chopin LT“ pristatas. Pirmoji tarptautinė muzikos atlikimo ir interpretacijos konferencija. Pranešėjai: Georg Kennaway (JK), Jurij Shutko (Ukraina), Simona Sargent (Italija), Dario Martinelli (Suomija), Lina Navickaitė-Martinelli (Lietuva-Suomija), Darius Kučinskas (Lietuva). Jėjimas nemokamas.

Lapkričio 4 d., ketvirtadienį, 18 val. Sintetinė pelkė. Kauno valstybinė filharmonijoje (L. Sapiegos g. 5) - Mike Svoboda, trombonas (Vokietija), Saulius Astrauskas, mušamieji, Arnoldas Gurinavičius, kontrabosas. Programoje: Vidmantas Bartulio „Šauklys“ (premjera), Loretos Narvalaitės „Žaibai ir vėjai“, Vytauto Germanavičiaus „Outer Spacer“, Stepheno Montague „Synthetic Swamp“, Karlheinz Stockhausen „Tierkreis“. Dalyvaus Kauno šokių teatro „Aura“ sokejai. Bilieta kaina - 10 Lt.

5 d., penktadienį, 18 val. Keistas vakaras. Kauno valstybinės filharmonijos (L. Sapiegos g. 5) Mažojoje salėje. Atlikėjai: Verena Rein, sopranas (Vokietija), styginių kvartetas „Chordos“: Dainius Puodžius, I smuikas, II smuikas, Robertas Bliškevičius, altas, Rūta Tamutytė, violončelė. Programoje: Bronius Kutiavičius „Ant kranto“ sopranių ir styginių kvartetu, Edwinas Geistoto „Keistas vakaras“ sopranių ir styginių trio, Anatolijaus Šenderovo „Keturi Sigito Gedos eilėraščiai“ sopranių ir styginių kvartetu, Arno Nadelo „Šabo siuita“ (parafrazė liudinės dainos) sopranių ir styginių trio, „Alfabetas“ (etiudas pagal liudinės dainą) sopranių ir styginių trio, Franzo Schuberto, Ariberto Reimanno „Minijonos daina“ sopranių ir styginių kvartetu, Paulo Hindemitho „Melandcholia“, keturių dainos sopranių ir styginių kvartetu, op. 13, Daivos Rokaitės „Organa“ styginių kvartetu. Bilieta kaina - 10 Lt.

6 d., šeštadienį, 17 val. Muzika trimis. Kauno valstybinės filharmonijos (L. Sapiegos g. 5) Mažojoje salėje. Armonų trio: Ingrida Armonaitė, smuikas, Rimantas Armonas, violončelė, Irena Ušs, fortepijonas. Programoje: Algimanto Kubiliūno Muzika trimis Nr. 1 (premjera), Donato Prusevičiaus „Infinito“ (premjera), Arvo Pärt „Mozart-Adagio“, Charles Halkos Trio, Zitos Bružaitės Sonnet - IV. Bilieta kaina - 10 Lt.

7 d., sekmadienį, 16 val. Kauno langas. Taikomosios dailės muziejuje (Arsenalio g. 3A, Vilnius). Kauno styginių kvartetas: Karolina Beinariytė, I smuikas, Dalia Terminaitė, II smuikas, Egilė Karžinauskaitė, altas, Saulius Bartulius, violončelė. Solistės: Asta Krikščiūnaitė, sopranas, Lina Krėpstaitė, fortepijonas. Programoje: Vlado Švedo Fortepijoninis kvintetas Nr. 1 „Praeitis“, Algimanto Kubiliūno „Svajone“ styginių kvartetu, Vidmantas Bartulio Lopšinė (skiriamas tapytojui Raimundui Miksiui) violončelėi ir fortepijonui (premjera), „Tyliai Naujalių kalbine Višteli“ styginių kvartetu, Algirdo Briliaus „L'Eau éblouissante“ fortepijoniniams kvintetu, Dalius Kairaitės „Balto žmogaus sapsnas“ styginių kvartetu, Giedrius Kuprevičiaus „Raidžių Lietuva“ iš ciklo „Vienadienės Tėvynės dainos“ sopranių ir styginių kvartetu (premjera). Koncertą ves Egidija Medekšaitė.

7 d., sekmadienį, 16 val. Dainos ir madrigalai. Kauno valstybinės filharmonijoje (L. Sapiegos g. 5). Jaunimo choras „Kamer...“ (Latvija). Dirigentas Maris Sirmais. Programoje: Johno Lutherio Adamso „Sky with four suns“ („Dangus su keturiomis saulėmis“), Raimondso Paulso „A Resplendent Sun in the Sky“ („Žerinti saulė danguje“), Bjorno Andoro Drage „Comme un arbuste“ („Tartum krūmas“), Stepheno Leeko „Knowee“, Urmaso Sissasko „Imet loomas pākesele“ („Saulēs stebuklas“), Vytauto Miškinio „Neišeik, Saulala“, Peterio Vasko „Mte Saule“ („Motulē Saulē“), Dalios Kairaitės „Dedikacija“, „Mīslē“ (premjera), Juozo Širvinsko „Tarp liepos ir ažuolo“ (premjera), Nijolės Sinkevičiūtės „Erdvē“ (premjera), Rihardso Dubros „Rt jau jbū“ („Rytojus atneš“), Mareriso Zarišo Keturbalsis madrigalas senovine tema, Juriso Vaivodso Pentasis Dzintaro Sodumo „Alšvanga madrigalas“, Arturso Maskatso „Es Tevi mlšiu“ („Tave mylėsi“), Renrso Kauperso „Maz bilžu rmt“ („Mano paveikslø rēmai“), E. Ešenvaldo ir Valtso Pūces Dyluktasis W. Shakespearo sonetas, rikso Ešenvaldo „Tls cēs“ („Ilgas keliai“). Bilieta kaina - 10, 15 Lt.

8 d., pirmadienį, 16 val. Kūrėjai - kūriniai - premjeros - instrumentai. Jonavos Janinos Miščiukaitės meno mokykloje, **9 d., antradienį, 16 val.** Marijampolės muzikos mokykloje, **10 d., trečiadienį, 17 val.** Kauno Juozo Grudžio konservatorijoje - naujos kompaktinės plokštės „Lietuviškos muzikos mozaika“ pristatas. Lietuvos obojų kvintetas (meno vadovas Robertas Beinaris): Robertas Beinaris, obojas, Tomas Bieliauskas, obojas, Laura Kainskaitė, meilės obojas, Petras Kuraitis, anglų ragas; Arūnas Zujus, fagotas. Programoje: Vlado Švedo „Jūros bangos švelnus prisiliestimas“ (premjera), Algirdo Briliaus „Offeritorium“ (premjera), Vaidos Striaupaitės-Beinarienės „Impro“ (premjera), Zitos Bružaitės „Aurora“ (premjera). Koncertą ves Robertas Beinaris.

Filharmonijos kasa veikia II-VII 14-18 val. Informacija tel. 20 04 78, www.kaunofilharmonija.lt. Bilietus taip pat platina Tiketa.

<h2

Kauno karuselė

Ansamblis „Acusto“ Kaunui parvežė pirmosios vienos apdovanojimą

Rimantas KLEVEČKA

Tik šiemet susibūrės, tačiau geriausiu vokalo meistrių itin palankiai vertinamas ansamblis jau turi kuo didžiuotis ir stebinti savo gerbėjus. Respublikinio solistų ir vokalinių ansamblių konkurso „Sidabriniai balsai-2010“ trečiąjame finaliniame ture kolektyvas laimėjo I laipsnio laureato diplomą bei žymenį – didžių fuzinginių vitražų.

Vilniaus Šv. Kotrynos bažnyčioje atlikęs 15 minučių trukmės

programą ir surinkęs 98,1 balo, „Acusto“ nukonkuravo ne vieną rūmą ir kur kas daugiau patirties turintį varžovą – Vilniaus vokalinis ansamblis „Balsai“, „Quorum“ ir kitus.

Konkursas „Sidabriniai balsai“, kuris nuo 1971-ųjų rengiamas kas penkeri metai, tikslas – gaivinti kamerinio muzikavimo tradicijas, aktyvinti dainininkų veiklą, ugdyti solistų ir vokalinių ansamblių meistriškumą, propaguoti lietuvių kompozitorų kūrybą.

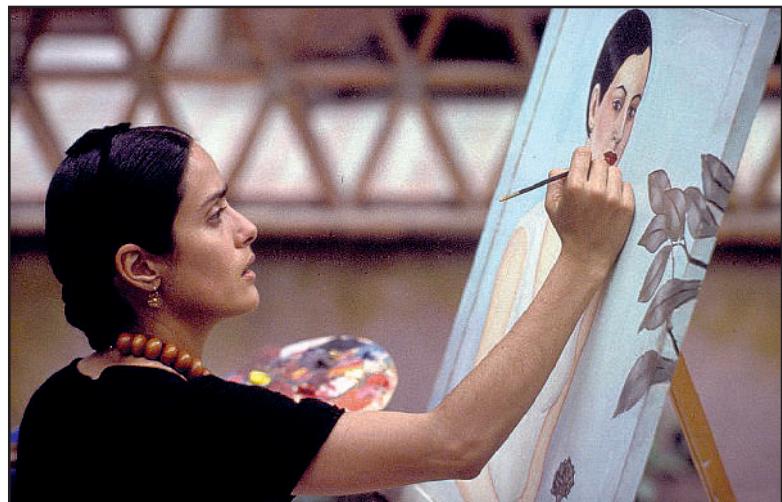
Ansamblio vadovas Kęstutis

Jakeliūnas neslėpė džiaugsmo, kad pavyko suburti dinamišką, veržlų talentingu atlikėjų kolektyvą ir jau pasiekti reikšmingų laimėjimų: „Apdovanojimas, mums laimėtas „Sidabriniai balsai“ konkurse, labai svarbus, tačiau ne mažesnė dovana – kiekvienas klausytojas, kuris ateina į koncertus norėdamas išgirsti mūsų atliekamus muzikos. Manau, apdovanojimas brangus ne tik ansamblio nariams. Jį skiriame ir pasidalysti norime su visu Kaunu, visais klausytojais ir gerbėjais.“

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Frida“

Gediminas JANKAUSKAS

Antradienė, lapkričio 9 d., Kitokio kino klube bus rodoma biografinė drama „Frida“, kurią 2002 m. pastatė JAV režisierė Julie Taymor. Meksikietė dailininkė Frida Kahlo ir daugelį „Fridos“ personažų jau anksčiau matėme filme „Lopšys vėl supasi“, bet ten jie buvo antraplaniai veikėjai.

Dar ankstyvoje jaunystėje F. Kahlo pateko į avariją, po kurios aštrus fizinių skausmas tapo jos nuolatiniu ir ištikimiausiu gyvenimo palydovu. Bet ne mažiau kančią jai suteikė ilgai trukusi pažin-

tis su titaniško talento dailininku Diego Rivera (aktorius Alfredas Molina). Fridos (aktorė Salma Hayek) gyvenime buvo tiek įdomių įvykių ir nebanalių pažiastamų (jų galerijoje išsiskiria amerikietis milijardierius Nelsonas Rokfeleris (aktorius Edwardas Nortonas) ir tremtyje gyvenantis Leonas Trockis (aktorius Geoffrey Rushas), kad visų jų įvardijimas užima didesnę filmo dalį. Nemažai dėmesio skirti Fridos audringai politinei veiklai ir chaotiškam revoliucioniam seksui, filmo autorai bando atgaivinti ir unikalų jos paveikslų pasaulį. Rezultatas nevienareikšmis. Bet kur kas įdomesnis už daugelį biografinių filmų apie dailininkus.

Labai saviti ir kupini beveik fižiskai jaučiamos kančios F. Kahlo darbai seniai tapo ryškiai XX a.

tapybos klasika, nors analogų jie neturi. Vieni dailininkės paveikslus vadino „primityviu avangardu“, kiti (už nacionalinius kostiumus ir senųjų kultūrų simboliką) siejo su meksikietiškomis menų tradicijomis, o garsusis siurrealistų vadas Andre Bretonas pačiai autorei teigė jos darbuose matąsi siurrealistų filosofijos atgarsiu.

Vienai kokiai nors „kastai“ nepriklauso ir pati menininkė. Trockistai ją gerbė už artimus santiukius su jų ideologu ir vadu, komunistai – už narystę komunistų partijoje, seksualinės mažumos – už tai, kad ji neapsiribo tik vyrais, o feministės – kad Frida jokiomis dogmomis netramdomu vitališkumu padėjo moterims kovoti už savo nepriklasomybę.

Savaitgalis prie televizoriaus

Vieniems – ponas Bynas, kitiems – mistika ir tikros dramas

Gediminas JANKAUSKAS

Šią trumpesnę darbo savaitę neįspėjė išprastai nuvargti savaitgalio išvakarėse gausime gerą britiško humoro dozę iš paties ponos Byno, kuris Anglijos TV ekranuose pasirodė 1990 m. „Pupele“ (angliškai „bean“) pavadintas nevėkšla audringai ir ilgam išveržė į viešąjį erdvę. Šis personažas iš karto tapo aktorių Rovano Atkinsono vizitine kortele ir netgi tikru jo „alter ego“. Pradžioje jis juokino publiką tik mažajame ekrane, tačiau prieš gerą dešimtmétį režisierius Melo Smito dėka „persikraustė“ į kiną. Komedijoje „Ponas Bynas“ (penktadienis, 21.30 val., LNK) R. Atkinsono herojus dirba britų Karališkojoje nacionalinėje meno galerijoje. Jo viršininkas nori nevėkšlą atleisti, bet bijo galerijos valdybos pirmininko rūstybės. Todėl Bynas gauna užduotį vykti komandiruotę į mažą Los Andželė muziejų pristatyti tapybos šedevrą „Vystilio motiną“.

Aktorinės karjeros pradžioje

amerikietis Woody Allenas taip pat juokino publiką ekscentriškomis komedijomis ir ryškiu grotesku. Tačiau metams bėgant jo režisueruose filmuose atsirasdavo vis daugiau rimties ir ryškių asociacijų su kino bei literatūros klasika. Didžiojoje Britanijoje sukurtas „Lemiamas taškas“ (penktadienis, 22.50 val., TV3) balansuoja tarp Theodore'o Dreiserio „Amerikoniškos tragedijos“ ir Fiodoro Dostojevskio ižvalgų, nors W. Alleno moralas skiriasi nuo abiejų klasikų ir pasakoja istoriją apie nusikaltimą be bausmės. Kažkada vilčių teikęs tenisininkas Krisas Viltonas dabar pragyvenimui užsidirba treniruodamas turtuolius privačiame klube. Čia jis susipažsta su kilmingos šeimos atžala Tomu Hiujitu, o kiek vėliau ir su jo seserimi Chloja. Tačiau netrukus Tomo ir Chlojos santiukius sudrumščia Tomo draugė Nola Rais. Panašu, kad Krisui, kaip ir jo pirmatakams, teks žengti lemtingą žingsnį.

Visai kitokios stilistikos tuojuo „Lemiamo taško“ W. Alleno sukurtą

„Sensacija“ (sekmadienis, 22.15 val., Lietuvos ryto TV). Anksčiau atkakliai tyrinėjės Amerikos intelektualų mentaliteta ir pelnės „Manheteno neurotiko“ reputaciją, W. Allenas antrą kartą pasisemia įkvėpimo Didžiojoje Britanijoje ir pagrindiniams vaidmeniui vėl pakviečia jauną aktorię Scarlett Johansson. Ši kartą ji suvaidina jauną koledžo žurnalistę Sondrą Pransky, atvykusią į Londoną tirinti paslaptingos „kortų žudiko“ istorijos. Drąsi mergina savanoriškai ima narpilioti sudėtingą žmogžudystės aferą ir netrukus... įsimysi kaltinamąjį. Tradicinę istoriją apie žurnalistą, demaskuojančią serijinį žudiką, komplikuoja keli mistiniai momentai, kurių atskleisti filmo nemačiusiesiems tikrai negalima...

Prancūziškos „Vedybos!“ (šeštadienis, 21.00 val., LTV) primena tradicinį posakį „Meilė yra akla“, kuri prancūzai dažniausiai pabaigia šiai žodžiai: „Ir tik vestuves suteikia žmogui galimybę praregti.“ Bendžamenas (aktorius Alexis Loret) ir Johana (aktorė Chloe Lambert), kaip

ir dauguma įsimylėjelių, tvirtai įsitikinę, kad vestuvių diena – pati svarbiausia ir linksmiausia juodvėju gyvenime. Viskas iš tikrujų atrodo labai gražiai, todėl būsimieji jau navedžia į tolesnio gyvenimo perspektyvas žiūri pro rožinius akinius ir stengiasi nepastebeti, kad puotoje dalyvaujantys svečiai turi daugybę šeimyninių problemų.

Dabar jau primiršta „Bleiro raganas“ (šeštadienis, 23.30 val., Lietuvos ryto TV) prieš gerą dešimtmetį kino pasaulyje sukėlė daug triukšmo. Vos 40 tūkstančių dolelių kainavęs dviejų jaunų režisierių Danielio Myricko ir Eduardo Sanchezo filmas atpirko išlaidas beveik keturis tūkstančius kartų (!). Tai iš piršto išlaužta istorija apie tris kino fakulteto studentus, kurie 1994 m. spalį atvyko į Juodujų kalnų mišką Merilendo valstijoje, kur ketino sukurti dokumentinį filmą apie vietinę legendą – Bleiro raganą. Bet filmo autorai dingo kaip į vandenį, o jų nufilmuota medžiaga rasta tik praėjus vieneriems metams. Pagrindinis „Bleiro raganas“ kūrėjų fokusas – užburti žiūrovus neįmenomas paslapties siaubais – tikrai pavyko.

JAV režisierius Oliveris Stone'as gąsdina žiūrovus ne abstrakčiais mistiniškais trileriais, o tikromis tra-

gedjomis, kurias patyrė jauni amerikiečiai, išgyvenę Vietnamo karą pragare. Šią temą režisierius atkakliai rutulioje filmuose „Būrys“ (1986 m.), „Dangus ir žemė“ (1993 m.) ir dramoje „Gimės liepos ketvirtąjį“ (šeštadienis, 0.35 val., TV3). Pastarojoje Tomas Cruise'as vaidina jaunuolį Roną Kovičių, kuris į Vietnamą išvyko savanoriu, o grįžo tapęs invalidu. Dabar judėti jis gali tik sėdėdamas vežimėlyje. Vaikinas bando nenusiminti ir kantriai stengiasi prisitaikyti prie naujų gyvenimo sąlygų. Vėliau jis tampa antikarinio judėjimo lyderiu. Už šį filmą režisierius pagaliau buvo apdovanotas „Oskaru“.

Tomą Cruise'ą kiek netikėtu šiam aktoriui amplia pamatsime dar vienoje karinėje dramoje „Valkirija“ (sekmadienis, 21.00 val., TV3). Ši kartą populiarus aktorius suvaidino pulkininką grafią Klausą von Stauffenbergą, kuris 1944-ųjų liepos dvidešimtąjį kartu su kitais aukšto rango Trečiojo reicho kariuomėnais surengė pasikėsinimą į Adolfo Hitlerio gyvybę. Būtent šis narsuolis Prūsijos miškuose įsiūrusiame fiurerio bunkeryje, praminame „Vilko ištvā“, po stalu padėjo portfelį su galinga bomba ir spėjo pasišalinti. Žinia apie sprogimą akimirksniu pasiekė ne tik Berlyną, bet ir Paryžių bei Prahą, kur signalo laukę samokslininkų bendrai nusprendė Antrojo pasaulinio karo eigą ryžtingai imti į savo rankas. Bet šis tarpvaldis tėsesi labai neilgai. Kai paaškėjo, jog fiureris liko gyvas, o operacija „Valkirija“ žlugo, su samokslininkais buvo itin žiauriai susidorota.